بسم الله الرحمن الرحيم

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓު
ދިވެހިރާއްޖެ

ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތް

- ޤަޟިއްޔާ ނަންބަރު: 2023/HC-A/10
- އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް: އަބްދުއްސައްތާރު މޫސާ / [redacted]
- އިސްތިއުނާފު ކުރެވުނު ފަރާތް: ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް
- މައްސަލައިގެ ބާވަތް: ކުޑަކުއްޖެއްގެ ހަށިގަނޑުގައި ޖިންސީ ނިޔަތުގައި އަތުގަން
ފާސިދުގައި އަތްލުން

މައްސަލަ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލިސް:
ފަނޑިޔާރު ހުޒައިފާ މުޙައްމަދު
ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ފައިސަލް
ފަނޑިޔާރު ހުސައިން ޝަހީދު

ނިމުނު ތާރީޚު:
29 ރަޖަބު 1446
29 ޖަނަވަރީ 2025

ހައިކޯޓުގައި މައްސަލަ ބަލައި ނިންމި ތާރީޚު: 12 ޖުމާދަލްއާޚިރާ 1444
04 ޖަނަވަރީ 2023

އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު މައްސަލަ:

- **ނަންބަރު:** 222/[redacted]/2021
- **ނިންމި ކޯޓު:** [redacted] މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓު
- **ބާވަތް:** ކުޑަކުއްޖެއްގެ ހަށިގަނޑުގައި ޖިންސީ ނިޔަތެއް އޮވެގެން ބޯސްދިނުމާއި އަތްލުން
- **ހުށަހެޅުނު ތާރީޚު:** 15 ސެޕްޓެމްބަރު 2021
- **ނިމުނު ތާރީޚު:** 07 ސެޕްޓެމްބަރު 2022

އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް
އަބްދުއްސަލާމް މޫސާ / [redacted]

ޤާނޫނީ ވަކީލް: އާދަމް އާސިފް

އިސްތިއުނާފު ރައްދުވި ފަރާތް
ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް

ޤާނޫނީ ވަކީލް: މަރިޔަމް ސަޢުދާ / އަޙްމަދު [illegible] / [illegible]
މޫސާ / ސަމާ އިބްރާހީމް / އިބްރާހީމް ނާސިރު / ޢާއިޝަތު
މުޙައްމަދު

ޖިނާއީ – ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2009 (ކުޑަކުދިންނާމެދު ޖިންސީ ކުށްކުރާ މީހުންނަށް ދޭ އަދަބުގެ ޚާއްޞަ ޤާނޫނު)ގެ 3 ވަނަ މާއްދާ - ކުޑަކުއްޖެއްގެ ހަށިގަނޑުގައި ޖިންސީ ނިޔަތެއް އޮވެގެން ބޯސްދިނުމާއި އަތްލުން [illegible] – ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 83 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) - ޤާނޫނީ [illegible] – [illegible]

ފަނޑިޔާރުން [illegible]

މައްސަލައިގެ ތަޢާރުފު

1. މިއީ [redacted] ޑިސްޓްރިކްޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 222/[redacted]/2021 ޝަރީޢަތް އެ ކޯޓުން ނިންމާފައިވާ [illegible] ނުވަތަ ގާނޫނީ ހަމަތަކާއި ޚިލާފުވާކަމަށް ބުނެ އެ ޝަރީޢަތް އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް އެދި [redacted] ޢަބްދުއްސަލާމް މޫސާ (ދިވެހި ރައްޔިތެއްކަން އަންގައިދޭ ކާޑު ނަންބަރު [redacted]) (މީގެ ފަހުން "އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް") ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓަށް ހުށަހެޅުއްވުމުން ބަލާފައިވާ ޝަރީޢަތެކެވެ.

2. މި ޝަރީޢަތުގައި އިސްތިއުނާފަށް ޖަވާބުދެނީ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް އޮފީހުގެ (މީގެ ފަހުން "ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް އޮފީސް" ނުވަތަ "އިސްތިއުނާފަށް ޖަވާބުދޭ ފަރާތް" ނުވަތަ "ދައުލަތް") [illegible].

މައްސަލައިގައި ކަންހިނގާފައިވާގޮތް

3. ޢަބްދުއްސަލާމް މޫސާގެ މައްޗަށް ކުޑަކުއްޖެއްގެ ހަށިގަނޑުގައި ޖިންސީ ނިޔަތުގައި އަތްލުން [illegible] އަތްލުމުގެ ކުށުގެ ދަޢުވާ [redacted] ޑިސްޓްރިކްޓް ކޯޓުގައި ކުރެވުނެވެ.[1] އެ ދަޢުވާ [redacted] ޑިސްޓްރިކްޓް ކޯޓުން ބަލާފައިވަނީ އެ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 222/[redacted]/2021 ޝަރީޢަތުގެ ގޮތުގައެވެ. މި ދަޢުވާ ކުރެވިފައިވަނީ ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2009 (ކުޑަކުދިންނަށް ޖިންސީ ގޯނާކުރާ މީހުންނާމެދު ޚާއްޞަ އުޞޫލުތަކުން ޢަމަލުކުރުމުގެ ޤާނޫނު) (މީގެ ފަހުން "ކުޑަކުދިންނަށް ޖިންސީ ގޯނާކުރާ

---

[1] މި ދަޢުވާ ހުށަހަޅާފައިވަނީ 15 ސެޕްޓެމްބަރު 2021ގައި [redacted] ޑިސްޓްރިކްޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 222/[redacted]/2021 ޝަރީޢަތުގެ "[illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]") ގެ 3 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާ [illegible]

އެ މާއްދާގެ (ށ) ގެ ދަށުންނެވެ.[2]

4. މި ދައުވާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 06 އޮގަސްޓް 2021 ވީ ދުވަހުގެ 09:20 ހާއިރު، [redacted] [redacted] (15 އަހަރު) (މީގެ ފަހުން "ކުއްޖާ") [redacted] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ހުރި 03 (ތިނެއް) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، ކުއްޖާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ހުރި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކުއްޖާގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އެ ކުއްޖާގެ [illegible] [illegible] [illegible]، ކުއްޖާ [illegible] ހުރި [illegible] [illegible] ކުއްޖާގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].[3]

5. ދައުލަތުގެ [illegible] ދައުލަތް [illegible]، ދައުލަތުގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] މި ދައުވާއަށް [illegible] [illegible] [illegible].[4]

6. ދައުލަތުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ދައުވާއަށް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ދައުލަތުން [illegible] [illegible] [illegible].[5] [illegible] ދައުލަތުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible].[6]

---

[2] [redacted] [illegible] ކޯޓުގެ ނަންބަރު 222/[redacted]/2021 ގެ [illegible] "[illegible] [illegible]"ގެ 1 ވަނަ ނުކުތާ

[3] [redacted] [illegible] ކޯޓުގެ ނަންބަރު 222/[redacted]/2021 ގެ [illegible] "[illegible] [illegible]"ގެ "[illegible] [illegible] [illegible]"

[4] [redacted] [illegible] ކޯޓުގެ ނަންބަރު 222/[redacted]/2021 ގެ [illegible] "[illegible] [illegible]"ގެ 6 ވަނަ ނުކުތާ

[5] [redacted] [illegible] ކޯޓުގެ ނަންބަރު 222/[redacted]/2021 ގެ [illegible] "[illegible] [illegible]"ގެ 7 ވަނަ ނުކުތާ

[6] [redacted] [illegible] ކޯޓުގެ ނަންބަރު 222/[redacted]/2021 ގެ [illegible] "[illegible] [illegible]"ގެ 8 ވަނަ ނުކުތާ

7. މި ދަޢުވާއަކީ ޢަބްދުއްސަލާމް މޫސާގެ މައްޗަށް ކުރެވިދާނެ ދަޢުވާއެއްކަމަށް ކަނޑައެޅުމުން، ޢަބްދުއްސަލާމް މޫސާގެ ފަރާތުން ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުމެއް ހުށަހަޅާފައިވެއެވެ. މިގޮތުން ޢަބްދުއްސަލާމް މޫސާގެ ފަރާތުން އަންނަނިވި ދެ ހުށަހެޅުން ހުށަހަޅާފައިވެއެވެ.[7]

7.1 ކުއްޖާގެ އިޖުތިމާޢީ ޙާލަތު އެސެސްމަންޓް ރިޕޯޓުން ސާބިތުކުރަން ބޭނުންވާ ކަންކަމުގެ ތެރޭގައި "ކުއްޖާއަށް ޖިންސީ ގޯނާ ލިބިފައިވާ ކަމާއި، އެކަމުގެ ސަބަބުން، ނަފްސާނީ ގޮތުން އަސަރުކޮށްފައިވާ ކަމާއި..." މިފަދައިން ބަޔާންކޮށްފައި އޮތް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކަމުން ބުނެ ހުށަހެޅި ހުށަހެޅުމާއި،

7.2 ދަޢުވާ ފޯމުގެ ޖަދުވަލު 2 ގައި [illegible] [illegible] [illegible] ސައިކޮލޮޖިކަލް އެސެސްމަންޓް ރިޕޯޓު ތައްޔާރު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ސައިކޮލޮޖިކަލް އެސެސްމަންޓް ރިޕޯޓު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].[8]

8. މި ދެ ހުށަހެޅުމާމެދު ޝަރީޢަތުން އަންނަނިވި ނިންމުން ނިންމާފައިވެއެވެ.

8.1 ދައުލަތުން ކުއްޖާގެ އިޖުތިމާޢީ ޙާލަތު އެސެސްމަންޓް ރިޕޯޓުން ސާބިތުކުރަން ބޭނުންވާ ކަންކަމުގެ ތެރޭގައި ކުއްޖާއަށް ނަފްސާނީގޮތުން އަސަރުކޮށްފައިވާކަން ސާބިތުކުރަން ހިމެނޭކަމާއި، ދައުލަތުން އެ ރިޕޯޓުން ސާބިތުކުރަން ހުށަހަޅާފައިވަނީ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

---

[7] [redacted] ގެ [illegible] ކޯޓުގެ ނަންބަރު 222[redacted]/2021 ކޭހުގެ "ޝަރީޢަތު ނިންމުމު"ގެ 10 ވަނަ ނުކުތާ

[8] މި [illegible] [illegible] [illegible] ސައިކޮލޮޖިކަލް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] "[illegible] [illegible]" [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

ނަފްސާނީ ގޮތުން ކޮށްފައިވާ އަސަރުތަކުގެ ވާހަކަ އެ ދަރިފުޅުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވީ، އެ ދަރިފުޅުން ސާބިތުކުރަން ބޭނުންވާ ކަންކަމުގެ ގޮތުގައި [illegible] ފަރުވާ [illegible] [illegible] ފަރުވާ [illegible] ހުރި އުނިކަމެއް ކަމުގައި [illegible]، މި [illegible] [illegible].

8.2. މި [illegible] [illegible] ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 119 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ 3 ވަނަ ނަންބަރާ [illegible] [illegible] [illegible] ދަރިފުޅު ނުވަތަ [illegible]، އަދި އެ ދަރިފުޅު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އެ ދަރިފުޅު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އަދި އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އެ [illegible] [illegible] [illegible].

9. މި މައްސަލައިގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible].[9] އަދި މި މައްސަލައިގައި ދެ ފަރާތުންވެސް [illegible] ބަޔާން ހުށަހަޅާފައިވެއެވެ.[10]

---

[9] [redacted] [illegible] [illegible] [illegible] 222/[redacted]/2021 [illegible] "[illegible] [illegible]"ގެ 13 ވަނަ [illegible] [illegible] 17 ވަނަ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[10] [redacted] [illegible] [illegible] [illegible] 222/[redacted]/2021 [illegible] "[illegible] [illegible]"ގެ 18 ވަނަ [illegible] [illegible] 20 ވަނަ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[redacted] ޑިސްޓްރިކްޓް ކޯޓުން މައްސަލަ ނިންމުން

10. [redacted] ޑިސްޓްރިކްޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 222/[redacted]/2021 ޤަޟިއްޔާގައި އަންނަނިވި ކަންކަން ކަނޑައަޅާފައިވެއެވެ.

10.1. ދައުލަތުން ކޮށްފައިވާ ދައުވާއަށް އަބްދުއްސަލާމް މޫސާ އިންކާރުކޮށްފައި ވިޔަސް، ދައުލަތުން ހުށަހެޅި ހެކި ދިރާސާކުރުމުން، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 51 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކުރާ އެކަށީގެންވާ ޝައްކެއް ނެތް މިންވަރަށް ސާބިތުވާތީ، ކުށުގެ ރުކުންތަކުގެ ހުރިހާ ބައިތަކެއްގައި ޖިނާއީ ނިޔަތް ހުރިކަން ސާބިތުގައި އެކުލެވިގެން ކުރުން އަބްދުއްސަލާމް މޫސާ ކުށްވެރިކޮށް ކަނޑައަޅައި،

10.2. މި ކުށުގެ އުޤޫބާތުގެ ގޮތުން ކުޑަކުދިންނަށް ޖިންސީ ގޯނާކުރާ މީހުންނާމެދު އަމަލުކުރުމުގެ ޤާނޫނުގެ 3 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގެ ދަށުން އަބްދުއްސަލާމް މޫސާ 10 (ދިހައެއް) އަހަރު ދުވަހުގެ މުއްދަތަށް ޖަލަށްލުމަށާއި،

10.3. ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 186 ވަނަ މާއްދާއަށް ރިޢާޔަތްކޮށް، އަބްދުއްސަލާމް މޫސާގެ މައްޗަށް ކަނޑައެޅުނު ޖަލު އަދަބުން އަބްދުއްސަލާމް މޫސާ ބަންދުގައިހުރި އަދަބަކީ 08 (އަށެއް) އަހަރާއި 11 (އެގާރަ) މަހާއި 17 (ސަތާރަ) ދުވަހުގެ ޖަލު އަދަބުކަމަށް ކަނޑައަޅާފައިވެއެވެ.

11. މިފަދައިން ކަނޑައެޅުމުގައި އަންނަނިވި ކަންކަމަށް ކޯޓުން ރިޢާޔަތްކޮށްފައިވެއެވެ.

11.1. ކުއްޖާ ޒުވާނުންގެ ތަރުބިޔަތު ހިމާޔަތްކުރުމާ ހިމާޔަތްކުރުން ކުއްޖާގެ ހައްޤުތަކާ ގުޅޭގޮތުން ނަގަހައްޓަވަމުން ދިރުމުން ބޮޑު ކުޑަކުދިންނަށް ޖިންސީ ގޯނާކުރާ މީހުންނާމެދު އަމަލުކުރުމުގެ ޤާނޫނުގެ 48 ވަނަ މާއްދާގެ ބުނެދޭގޮތުގައި އުފަން ހައިސިއްޔަތު ދިފާޢުކުރުމަށްޓަކައި ދިރުމުން ބޮޑުވެއްޖެނަމަ، ކުޑަކުދިންނަށް ޖިންސީ ގޯނާކުރާ މީހުންނާމެދު އަމަލުކުރުމުގެ ޤާނޫނުގެ 47 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގައި ވަކި އަ ޤާނޫނުގެ 48 ވަނަ މާއްދާގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ އިޖުރާއަތުގެ އެއްގޮތަށް ސަރީއަތުގެ މަޤުރޫގައި ކުށަށް ދު އިންޒާރުދެއްވާފައި، ކުޑަކުދިންނަށް ޖިންސީ ގޯނާކުރާ މީހުންނާމެދު އަމަލުކުރުމުގެ ޤާނޫނުގެ

47 ވަނަ މާއްދާގެ (ރ)، (ހ) އަދި (ނ) އަކީ ޝަރީޢަތުގެ މަރުޙަލާ ފެށުމުގެ ކުރިން ކިޔައިދީފައިވާ ކިޔައިދިނުމެއް ކަމަށާއި، މި މައްސަލައިގައި ހުށަހަޅާފައިވާ ކުއްޖާގެ ބަޔާނަކީ ޝަރީޢަތް ފެށުމަށް ފަހު ޝަރީޢަތަށް ދީފައިވާ ހެކިބަހެއް ކަމުގައި ނުބެލިނަމަވެސް، މިއީ ކުއްޖާ ކިޔައިދީފައިވާ ކިޔައިދިނުމެއް ކަމަށާއި، ކުއްޖާގެ ހެކިބަސް ޝަރީޢަތުގެ މަރުޙަލާގައި ނަގާފައި [illegible]، ކުޑަކުދިންނަށް ޖިންސީ ގޯނާކުރާ މީހުންނާމެދު ޚާއްޞަ އުޞޫލުތަކަކަށް ޢަމަލުކުރުމުގެ ޤާނޫނުގެ 47 ވަނަ މާއްދާގެ (ރ)، (ނ) އަދި (ހ) ގައިވާ ފަދައިން ކުއްޖާ އަނިޔާ ލިބުނު ހާދިސާ ކިޔައިދީފައިވާ ކިޔައިދިނުން އަސާސަކަށް ބަލައި، އެ ކުއްޖާގެ ބަހަކީ [illegible] [illegible] ތެދު [illegible] ބެލުމަށް ހުރަސްއަޅާ ސަބަބެއް ނޫން ކަމުގައެވެ.[11]

11.2. ދައުލަތުން ހުށަހެޅި ހެކީގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭ ކުއްޖާގެ އިޖްތިމާޢީ ޙާލަތު ދެނެގަތުމުގެ އެސެސްމަންޓް ރިޕޯޓު ތައްޔާރުކުރި [illegible] [illegible] [illegible] ކުއްޖާގެ ސައިކޮލޮޖިކަލް އެސެސްމަންޓް ތައްޔާރުކުރި [illegible] އިޖްތިމާޢީ ޙާލަތު ދެނެގަތުމުގެ އެސެސްމަންޓް ރިޕޯޓު ތައްޔާރުކުރި [illegible]، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/SC-A/93 **[illegible] ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް** މައްސަލައިގައި [illegible]، އަދި އަނިޔާ ލިބުނު [illegible] ކުއްޖާގެ [illegible] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/SC-A/93 **[illegible] ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް** މައްސަލައިގައި [illegible]

---

[11] [redacted] [illegible] ކޯޓުގެ ނަންބަރު 222/[redacted]/2021 [illegible] "[illegible]"ގެ 18 ވަނަ [illegible] 20 ވަނަ [illegible]

ރިޕޯޓު ތަޙްޤީޤުކުރި އޮފިސަރު އަބްދުއްލާހިގެ [illegible] ހުރި ވަޒަންކުރުމުގައި ބުރަދަން ދިނަންވާނެ ކަމުގައެވެ.[12]

11.3. ކުއްޖާގެ ހެކިބަސް ބޭރުކުރުން އެއްގޮތްވޭތޯ ބެލުމުގައި، 6 އޮގަސްޓް 2021 ގައި އަބްދުއްސަލާމް މޫސާ އެ ގެއަށް ދިޔަކަމާއި، ދިޔައީ ކުއްޖާގެ [illegible] ބައްދަލުކުރަން ކަމަށާއި، ކުއްޖާ [illegible] އިން [illegible] ކައިރިއަށް ދިޔަ ކަން އަބްދުއްސަލާމް މޫސާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [redacted]ގެ [illegible]، ކުއްޖާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، ކުއްޖާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، ކުއްޖާގެ [illegible] [illegible] ހެކިބަސް [illegible] [illegible].[13]

11.4. ކުއްޖާގެ ހެކިބަސް [illegible] [illegible] އެއްގޮތްވޭތޯ ބެލުމުގައި، [illegible] [illegible] ([redacted]އާއި، [redacted]އާއި، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [redacted]އަށް) އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، ކުއްޖާގެ ހެކިބަސް [illegible] [illegible] [illegible].[14]

11.5. ކުއްޖާގެ ހެކިބަސް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، ކުއްޖާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، ކުއްޖާގެ [illegible] [illegible]

---

[12] [redacted] ޑިސްޓްރިކްޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2021/[redacted]/222 ޤަޟިއްޔާގެ "ސަމަރީ ރިޕޯޓު"ގެ 31 ވަނަ ނުކުތާއިން ފެށިގެން 36 ވަނަ ނުކުތާގެ ނިޔަލަށް މިކަން ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

[13] [redacted] ޑިސްޓްރިކްޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2021/[redacted]/222 ޤަޟިއްޔާގެ "ސަމަރީ ރިޕޯޓު"ގެ 39 ވަނަ ނުކުތާގައި މިކަމުގެ ތަފްސީލު ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

[14] [redacted] ޑިސްޓްރިކްޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2021/[redacted]/222 ޤަޟިއްޔާގެ "ސަމަރީ ރިޕޯޓު"ގެ 40 ވަނަ ނުކުތާއިން ފެށިގެން 45 ވަނަ ނުކުތާގެ ނިޔަލަށް މިކަމުގެ ތަފްސީލު ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

ކަމާމެދު އަދި ކުއްޖާގެ ފަހަރަސްގަނޑުގައި އަތޮޅާކާ ހެދިކަމަށް ބުނާ ވާހަކައިގައި އެއްވެސް ފުރުއްޖެހުމުގެ ނުބައިކަމާއި، ހާދިސާ ހިނގައިދިޔަ ވަގުތާއި، ތަނާއި އެ ހާދިސާއާ ގުޅޭ އެހެނިހެން ކަންކަން ސަރީޙަކޮށް ހުށަހެޅި އިތުރު ހެކިތަކާ ދިމާވާކަމަށްވާތީ، ކުއްޖާގެ ބަޔާނަކީ އާދަޔާ ޚިލާފަށް ހުދު ކަމަށް ފާހަގަކުރެވޭ ބަހެއް ކަމުގައިވާތީއެވެ.[15]

11.6. މި މައްސަލައިގައި ކުއްޖާ އުފަލު ވާހަކަތައް ދައްކާފައިވަނީ ނުބައި ނިސްބަތުގައި ކަމަށް ބުނެ އެއްވެސް ކަމެއް ދައްކާދީ ފަރާތުން ފާހަގަކުރެވިފައިނުވާކަމެވެ.[16]

11.7. މި މައްސަލައިގައި ސާބިތުވާނީ ކުއްޖާގެ ބަޔާނުން، ކުއްޖާގެ ސައިކޮލޮޖިކަލް އެސެސްމަންޓް ރިޕޯޓާއި ދައުލަތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ހެކިންގެ ބަޔާން، ކުއްޖާގެ އުމުރުފުރާގައި އަސަރުކުރާ ދޫސް އަޅުވާފައިވާކަން އެނގޭތީ، ކުޑަކުދިންނަށް ޖިންސީ ގޯނާކުރާ މީހުންނާމެދު ޚާއްޞަ އިޖުރާއަތުތަކާ އަމަލުކުރުމުގެ ޤާނޫނުގެ 3 ވަނަ މާއްދާގެ ބޭނުމުގައި، އަސަރުކުރާ ދޫސް ކުއްޖާގެ ހަށިގަނޑުގައި އަސަރުކޮށްފައިވާ ޖިންސީ ނިކަމެތިކަމުން އުފެދުނު ކަމުގައި ބަލަންޖެހޭނެކަމެވެ.[17]

އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު ހުކުމުގެ ނުކުތާތައް

12. [redacted] ޖުވެނައިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 222/[redacted]/2021 ގަޒިއްޔާ އެ ކޯޓުން ނިންމާފައިވާ ގޮތް ސަރީޙަ އަދި ފޯރުކުރި ހަމައެކަނި ބެލިފައިވާތީ ނުވާކަމަށް ބުނެ އެ ނިންމުން އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް އެދި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ އަސާސީ 04 (ހަތަރެއް) ނުކުތާއެވެ. އެގޮތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ނުކުތާތަކަކީ،

---

[15] [redacted] ޖުވެނައިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 222/[redacted]/2021 ގަޒިއްޔާގެ "ސައިކިއެޓްރިކް ރިޕޯޓް"ގެ 46 ވަނަ ނުކުތާއިން ފެށިގެން 49 ވަނަ ނުކުތާގެ ނިޔަލަށް މިކަމުގެ ތަފްޞީލު ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

[16] [redacted] ޖުވެނައިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 222/[redacted]/2021 ގަޒިއްޔާގެ "ސައިކިއެޓްރިކް ރިޕޯޓް"ގެ 53 ވަނަ ނުކުތާގައި މިކަމުގެ ތަފްޞީލު ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

[17] [redacted] ޖުވެނައިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 222/[redacted]/2021 ގަޒިއްޔާގެ "ސައިކިއެޓްރިކް ރިޕޯޓް"ގެ 54 އަދި 55 ވަނަ ނުކުތާގައި މިކަމުގެ ތަފްޞީލު ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

12.1. ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު) (މީގެ ފަހުން "ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު") ގެ 94 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގެ ދަށުންނާއި ކުޑަކުދިންނަށް ޖިންސީ ގޯނާކުރާ މީހުންނާމެދު ޚާއްޞަ އުޞޫލުތަކަކަށް ޢަމަލުކުރުމުގެ ޤާނޫނުގެ 33 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ)ގެ ދަށުން ތަޙްޤީޤަށް މުއްދަތު އިތުރުކޮށްދިނުމާއި، ދަޢުވާކުރުމުގެ ފުރުޞަތު ތަޙްޤީޤަށްޓަކައި އޮތުމަކީ، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 5 ވަނަ މާއްދާއާއި 77 ވަނަ މާއްދާއާ އެއްގޮތަށް ފުރިހަމަކޮށްފައިނުވާ ތަޙްޤީޤުގެ މަރުޙަލާ އަވަސް އަރުވާލައިދޭން ކަށަވަރުކަމަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނު ނަންބަރު 13/2010 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ފަނޑިޔާރުންގެ ޤާނޫނު) (މީގެ ފަހުން "ފަނޑިޔާރުންގެ ޤާނޫނު") ގެ 5 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގެ (1) ވަނަ ނަންބަރާއި ޚިލާފަށް، މައްސަލާގައި ހުށަހެޅިފައި ނެތް އަދި ވުޖޫދުގައިވެސް ނެތް ކަންކަން (ސައިކޮލޮޖިކަލް އެސެސްމަންޓް ރިޕޯޓާއި، އެ ރިޕޯޓު ތައްޔާރުކުރި ފަރާތް) ހުށަހެޅިފައި ހުރި ނުހުރި ގޮތުގައި ޝަހާދަތް، އެ ރިޕޯޓު ގެނެސް އަދި އިންތިޒާމުކުރުން ކޯޓާއި ސަބަބަކަށް ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 83 ވަނަ މާއްދާގެ (ރ) އާ ޚިލާފަށް ހުށަހެޅުމުން ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 119 ވަނަ މާއްދާގެ (ރ) ގެ (3) ވަނަ ނަންބަރުގެ ދަށުން އެ ހުއްދަދީފައިވާ ސައިކޮލޮޖިސްޓުގެ ކުރިން ހުށަހަޅަން އިތުރު ހުށަހަޅާފައި އޮޅުން ބޭނުން ނެތި، އަދި އެފަދަ ހުށަހެޅުމަކަށް ފުރުޞަތު ދިނުމަށް ދިފާޢުގެ ބަޔާންތައް އިންކާރުކުރުން ފިޔަވަޅުތަކަށް، އެ ހުކުމް ސައިކޮލޮޖިސްޓް ބަލައިގަތުން، އެ ހުށަހަޅާ ބަޔާންތަކުގައި އެ ހުކުމުގެ މައްސަލަ ކުރިން ސާބިތުވާކަމަށް ނިންމާފައިވާކަމަށް ބެލޭ ހުކުމް ނުކުތާ އެއް،

12.2. ދަޢުވާކުރުމާބެހޭ ކަރުދާސް ޤާނޫނު ނަންބަރު 4/2011 (ޖަލުތަކާއި ޕެރޯލްގެ ޤާނޫނު)ގެ 16 ވަނަ މާއްދާއާއި މި މައްސަލައިގެ ތުހުމަތުކުރެވޭ ފަރާތަށް ދަށުން ޤާނޫނީ އިންޒާރުތަކަށް ރިޢާޔަތްކުރުމަށް، ދައުލަތުގެ ސިޔާސީ ދައުލަތުގެ ސަލާމަތުގެ ކަންކަމުގެ އަމަލުތައް ނުވަތަ ޖިނާއީ އަމަލުތައް ކުރުމަށް ފުރުޞަތު ބައްދަލުކުރުމުގެ އަމަލުތަކަށް ރިޢާޔަތްކޮށް، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 51 ވަނަ މާއްދާގެ (ރ) އާއި ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 44 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ)ގެ (1) ގައި ބުނާ

ފަދައިން "ކުށް" ނުވަތަ "ކުށް ކުރެއްވުން" ނުވަތަ "ކުށް ޖިންސީ އަމަލުކުރުން" ބޭނުންކޮށްދިނުމުގެ ނިޔަތް، އަދި ހަށިގަނޑުގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އިންޞާފުވެރިކަމުގެ އެ ޤާނޫނުގެ 46 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގައި ބުނާ މިންވަރަކަށް ކުށުގެ އަމަލު ނުވަތަ ކުށް ބޭނުންކޮށްދިނުމުގެ ނިޔަތް [illegible] [illegible] ކުއްޖާ [illegible] ނިޔަތް [illegible] [illegible] [illegible]

12.3 ކުއްޖާގެ ހަށިގަނޑުގައި އަތްލިކަމުން ނުވަތަ ކުއްޖާއާމެދު ޖިންސީ އަމަލެއް ހިންގިކަމުން، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/SC-A/77 **ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. އަޙްމަދު ފުއާދު** ޤަޟިއްޔާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ފަދައިން ކުއްޖާގެ ބަދަނަށް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކަރިން ކުއްޖާގެ [illegible] [illegible] [illegible] ބަޔަކު، [illegible] [illegible] ކުއްޖާގެ ހަށިގަނޑުގައި ނުވަތަ ކުއްޖާ [illegible] އިން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] (ޓަޗް [illegible]) [illegible]، ކުއްޖާ [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ނުވަތަ [illegible] [illegible] [illegible]، ކުއްޖާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، ކުއްޖާގެ [illegible] [illegible] ކުއްޖާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/HC-A/262 **ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް ވ. [illegible]** ޤަޟިއްޔާއާއި، ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2014/SC-A/26 **[illegible] ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް** ޤަޟިއްޔާއާއި، ޤާނޫނު ނަންބަރު 9/2014 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނު [illegible])ގެ 15 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) އަދި (ނ)ގެ 1 ވަނަ ނަންބަރާ

ޤާނޫނުއަސާސީގެ 51 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)އާ ޚިލާފަށް ކުށް ސާބިތުވާކަމަށް ނިންމާފައިވާކަމަށް ބުނެ ހުށަހެޅި ނުކުތާތައް، އަދި

12.4 މި މައްސަލާގައި ކުއްޖާގެ ތަފްސީލީ ހުށަހެޅުމުގެ ގޮތުގައި ބަލާފައިވަނީ ކުއްޖާ ފުލުހަށް ދިން ބަޔާނާއި ކުއްޖާގެ ދައްތަ [redacted]އަށް ކިޔައިދިންކަމަށް [redacted] ބުނާ ބުނުންތަކަށް ޝަރީޢަތް ހިންގުމުގެ ރޫލްގެ 26 ވަނަ ނުކުތާގެ ފަހު ޖުމްލައާއި، 46 ވަނަ ނުކުތާގެ ފަހު 4 ޖުމްލަތުން އެނގެން އޮތުމުން، ކަޑަތުރިންނަށް ޖިންސީ ގޯނާކުރާ ކުދިންނާމެދު ޚާއްސަ އުސޫލުތަކަށް އަމަލުކުރުމުގެ ޤާނޫނުގެ 48 ވަނަ މާއްދާގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ މިންގަނޑަށް ރިޢާޔަތްކުރާއިރު، ކުއްޖާގެ ބަޔާން ނަގާފައިވަނީ ކުއްޖާއަށް ފަސޭހަ މާޙައުލެއްގައި ކަމަށް ނުވުމާއި، ކުއްޖާއަށް އިޙްސާސްކުރެވުނު، ދުރުވުމަށް ބައްޕަގެ ނުރައްކާތެރިކަމާއި، ކުއްޖާގެ ޙައްޤު ކަމާއި ނުވި ފާޅުކަމަށް ސިކުނޑި އިންވެސްޓިގޭޝަން ފުލުހުންގެ ފަރާތުން އެނގެން ނެތުމާއި، އެ މަރުޙަލާގައި ކުއްޖާގެ ދަރުމަތުގެ ބެލެނިވެރިއެއްގެ ގޮތުގައި ޙާޟިރުވެ ދިން ފާޅުގެ ހައިސިއްޔަތުން (ބަދަލުގައި) ޝަރީޢަތަކުން ޙާޟިރުވެ ފާޅުގެ ހުށަހަޅަން އަދި އަދާލަތުގެ ނިޔާތަކުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމްކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/SC-A/93 **ޢަބްދުﷲ** **މުޙައްމަދު ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް** ގެ ޤަޟިއްޔާގައި، އެއްވެސް ބަޔަކަށް ނުދިނުމަށް ޝަރީޢަތުން ނިންމާފައިވާކަން ޝަރީޢަތް ހިންގުމުގެ ރޫލްގެ 34 ވަނަ ނުކުތާއިން އެނގެން އޮތުމުން، ކުއްޖާގެ ބަސް ޤަބޫލުކުރާއިރު، ޖިނާޢީ އަދި މިފަދަ ޝަރީޢަތުގެ ބާރުލުން ކޯޓުގައިވަނީ ޤާނޫނު އެއްގޮތްކަމަށް ނުވާނެތީ، ކުއްޖާގެ ބަސް ޤަބޫލުކުރައްވައި ޤާނޫނާ އެއްގޮތަށް ރަނގަޅު ކަމަށް ނިންމައި ކުށް ސާބިތުވާކަމަށް ނިންމާފައިވާކަމަށް ބުނެ ހުށަހެޅި ނުކުތާއެވެ.

13. ފުރަތަމަ **އިސްތިއުނާފުގައި ނުކުތާ** ތަފްސީލުކުރުމުން އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ބުނެފައިވަނީ ކުއްޖާގެ ހިތަށް ބާރުލުން އެއްގޮތްކަމަށް ފަރިޔާދު ނިޔާ އަސްލު ސައިކޮލޮޖިސްޓުގެ ރިޕޯޓާއި އެ ފާޅުގެ ހުށަހެޅިކަން ޝަރީޢަތް ހިންގުމުގެ ރޫލްގެ 39 ވަނަ ނުކުތާގެ ފަހު 3 ޖުމްލަތުން

އެނގޭކަމާއި، ދަޢުވާ ހުށަހެޅިއިރު ޖަދުވަލު 2 ގެ ހެކި ލިސްޓްގެ ޝަފަހީ ހެކީގެ 5 ވަނަ ނަންބަރުގައި ސައިކޮލޮޖިކަލް އެސެސްމަންޓް ރިޕޯޓް ތައްޔާރުކުރި ފަރާތް ހުށަހެޅި ކަމަށް އަދި އެއީ ރިޕޯޓުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަންކަން ސާބިތުކުރުމަށް ކަމުގައި ބަޔާންކުރުމަށްފަހު، ދިފާޢީ ހެކިލިސްޓުގެ އެންމެ ފަހަތުން އެ ރިޕޯޓުގެ ވާހަކަ ބަޔާންކޮށް ނިންމާލާފައި އޮތުމަކީ ޝަރީޢަތަށް އޮޅުވާލުން ކަމަށާއި، އަދި އެ ރިޕޯޓް ވުޖޫދުގައިވެސް ނެތްކަމުގައެވެ.

14. އެ ރިޕޯޓު ދައުލަތަށް ލިބިފައިވަނީ 2021 ޑިސެމްބަރު ފަހުން ކަމަށާއި، ރިޕޯޓު ޝަރީޢަތަށް ފޮނުވިއިރުން، [illegible] [illegible] އަންގައި، އެއާ ދުރު ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 119 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގެ (3) ވަނަ ނަންބަރުގެ ދަށުން ދިފާޢުން ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުށަހެޅުން [illegible] [illegible] ޝަރީޢަތުން [illegible] ކަމުގައެވެ.

15. ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 83 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބުނަނީ ޖިނާއީ މައްސަލައެއްގެ ދަޢުވާ، އެފަދަ މައްސަލައެއް ބެލުމުގެ އިޚްތިޞާޞް ލިބިފައިވާ ކޯޓަށް ހުށަހަޅާނީ އެ ދަޢުވާ ސާބިތުކުރުމަށް ބޭނުންވާ ހެއްކާ އެކުގައިކަމަށެވެ. ނަމަވެސް، އެ މާއްދާއާ ހިލާފަށް މި މައްސަލައިގެ އިބްތިދާއީ މަރުޙަލާ ނިމި ޝަރީޢަތް ފެށުމާ ހަމައަށް ވެސް [illegible] މުޅިން އަލަށް [illegible] ހުށަހެޅުމުންނަމަވެސް، މި މައްސަލަ ސާބިތުކުރުމަށް [illegible] އެވިޑެންސްގެ [illegible] ޖަދުވަލުން ހިމަނާފައިވާކަމުގައެވެ. ސައިކޮލޮޖިކަލް އެސެސްމަންޓް ރިޕޯޓާއި އެ ރިޕޯޓު ތައްޔާރުކުރި ފަރާތުގެ ހެކިބަސް، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 119 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ (3) ވަނަ ނަންބަރުގެ ދަށުން ހެކި [illegible] ދިފާޢުން ހުށަހެޅުމަށް ހުށަހެޅުމުގެ ފުރުސަތު މި މައްސަލައިގެ [illegible] މަރުޙަލާގައި [illegible] [illegible] ރިޕޯޓެއް ނުވަތަ ހެއްކެއްނޫންކަމުގައެވެ.

16. **ދެވަނަ އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާ** [illegible] [illegible] އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ބުނެފައިވަނީ ދަޢުވާކުރެވިފައިވާ ކުށް (ކުޑަކުއްޖެއްގެ ހަށިގަނޑުގައި ޖިންސީ ނިޔަތުގައި [illegible] ގަސްދުގައި އަތްލުން) މި ބާވަތުގެ އެއްވެސް މައްސަލައެއްގައި [illegible] ފަރާތުން [illegible]، ނުވަތަ ޤާނޫނީ [illegible] [illegible]

ނޫންކަމަށާއި، ތުހުމަތުކުރެވުނު ފަރާތް ހިންގި ޖިންސީ އަމަލަކީ ކޮބައިކަން އެ ފަރާތަށް ތަޙްޤީޤުގައި ބުނެދީފައިނުވާކަމުގައެވެ. ޤާނޫނުއަސާސީގެ 51 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބުނާ ގޮތުން ދައުވާކުރެވޭ ކުށް އޮންނަންވާނީ ސާފުކޮށް ބަޔާންކޮށްދީފައިވާކަމުގައެވެ.

17. އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތަށް ދީފައިވާ އިންޒާރުގައި ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 44 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) އާއި، އެ ޤާނޫނުގެ 46 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބުނާ ފޯމުތަކުން ކުން ބަޔާންކޮށްދީފައިނުވާކަމުގައެވެ.

18. **ދެވަނަ އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާ** ތަޙުލީލުކުރުމުގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ބުނެފައިވަނީ ދަޢުވާގައި ހާދިސާ ހިނގި ކަމަށް ބުނާ ތާރީޚުގައި ކުއްޖާ ވަގުތުން ހިއްސާކުރި އަމަލަކީ ފުރަތަމަސިޓީގައި އަތްލުން އެކަނިކަން ކުއްޖާ އޮޅުވާލައިގެން އިންސާނީ ގޮތުން ހިއްސާކުރި ކުއްޖާގެ ދައުވާގެ ހުށަހެޅުން އެދިގެންކަމާއި، އެ ވާހަކައިގެ ތަފްސީލު ކުއްޖާގެ ކަރުދާހާއި އެކުލެވޭ ވާހަކަ ފަހުން ދީ ކުއްޖާގެ އެނގެން ދިޔައިރުގެ ތުހުމަތުކުރެވޭ ފަރާތުގެ ވާހަކައިންނާއި މެދުސަރަޙައްދުގެ ވަކިއަމަލުން އެދިހުރެކަމާއި، މި މައްސަލައިން ކުއްޖާގެ ވާހަކައިން ކުރަނީ ބަޔާންކޮށްފައި ކަމުގެ އެއްވެސް ހުއް ނުވަތަ ޝަރީޢަތުގެ ބަޔާނަށް ޤާނޫނީ އެއްގޮތަށް ކަމުގައިވާކަމަށާއި ވެފައިވާކަމުގައެވެ. އަދިކަމުން، ކުއްޖާގެ ބަސް އެއްވެސް ހެއްކަކުން ތާއީދުނުކުރެވިފައިވާކަމުގައެވެ.

19. **ތިންވަނަ އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާ** ތަޙުލީލުކުރުމުގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ބުނެފައިވަނީ ކުއްޖާގެ ބަސް ފިޔަވައި އެހެން ހެކިތަކުން ތާއީދުކުރާ ސަބަބެއްނެތުމުން ޝަރީޢަތުގެ ފައިސަލާގެ 19 ވަނަ ނުކުތާއިން 26 ވަނަ ނުކުތާއަށް ބަލާއިރު، ކުއްޖާގެ ބަސް ޝަރީޢަތުގެ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 127 ވަނަ މާއްދާގައިވާ ގޮތުގެ މަތިން ޝަރީޢަތުގެ މަރުޙަލާގައި ޝަރީޢަތުން ރެކޯޑުކޮށް ޝަރީޢަތަށް ފުރުޞަތު ދީފައިވާކަމާއި، ކުއްޖާގެ ހިތަށް ނުވަތަ ކުއްޖާގެ ބަސް ދިފާޢީ މަސައްކަތުގެ އެންމެ ހިތި

ކަމަށްވާއިރު، ކުއްޖާގެ ބަސް ގާނޫނާ އެއްގޮތަށް ޝަރީޢަތަށް ހޯދައި ކަށަވަރުކޮށްފައި އޮތުން ލާޒިމު ކަމުގައެވެ.

20. އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން އެދިފައިވަނީ [redacted] މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 222/[redacted]/2021 ޤަޟިއްޔާގެ ހުކުމް ބާތިލުކުރުމަށެވެ. މި މައްސަލައާ ގުޅިގެން 23 އޮގަސްޓް 2023 ގައި ބޭއްވުނު އަޑުއެހުމުގައި ޝަރީޢަތުން ކަނޑައެޅި ގޮތުގެ މަތިން މި މައްސަލަ [illegible]، ނުވަތަ މައްސަލަ ބާތިލުކުރުމަށް އެދި ކަމުގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ބުނެފައިވެއެވެ.

އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާތަކުގެ ތަޙުލީލު

21. ފުރަތަމަ އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާގެ ހައްޤުގައި ދައުލަތުން ޖަވާބު ފޮނުވައި [illegible] އިތުރުން ޝަރީޢަތުގައި ބުނެފައިވަނީ މި މައްސަލައިގައި ކަން ހިނގާފައިވާ ގޮތް ބަލާއިރު، [illegible] [illegible] ހުށަހަޅާފައިވާ ހެކިބަސް ދައުލަތުން ޖަދުވަލު 2ގައި [illegible]، އަދި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ މައްޗަށް ކުށް ސާބިތުކުރުމަށްޓަކައި ދައުލަތުން ހުރިހާ ހެކީގެ ތެރޭގައި ސައިކޮލޮޖިކަލް އެސެސްމަންޓް ރިޕޯޓް ހިމަނާފައިވާކަމުގައެވެ. މައްސަލައިގެ [illegible] އަޑުއެހުންތަކުގައިވެސް އެ ރިޕޯޓް ހުށަހެޅުމަށް އެ ރިޕޯޓް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ގަސްދުކުރާ ކަމުގައި [illegible] ކަމުގައެވެ.

22. މި [illegible] ގުޅިގެން އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުށަހަޅާ [illegible] [illegible] ކަމަށާއި، އެއާ ދެކޮޅު [illegible] ނުހުށަހަޅާފައިވާ އެ ހެކި ބަލައިގަތުމަށް ކަމަށާއި، އެ ނިންމުން އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން އިސްތިއުނާފުކޮށްފައިވާކަމުގައެވެ.

23. މީގެ އިތުރުން އެ ދިފާޢު ސަބްމިޝަން ހުށަހެޅުއްވުމުން، އެއާ ގުޅޭ ޚުލާސާ ސަބްމިޝަނެއްގެ ކޮޕީއެއް ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުއްވުމާއި ހުށަހެޅުއްވުމަށް އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ފުރުސަތު ނުދޭ ކަމުގައި ބުނާއިރު، އެފަދަ ފުރުސަތަކަށް އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން އެދުނުމާ އެކަން ސާފުކޮށްދިނުމަށްކަމުގައެވެ. ހަމައެއާއެކު، އެ ދިފާޢީ ސަބްމިޝަން ބަލައިގަންނަވާން [illegible] ސަބްމިޝަން ކަނޑައަޅާފައިވާކަމާއި، އެ ހުއްދަ ގުޅޭ ޚުލާސާ ފަހުން [illegible]، އެއަށް [illegible] ފުރުސަތު [illegible]، އެހެނަސް އެ ފުރުސަތުގެ ބޭނުން އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ނުހިފާކަމުގައެވެ.

24. މީގެ އިތުރުން މި ނުކުތާގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/HC-A/288 **އިބްރާހީމް ނާޒިމް ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް** ގެ ޤަޟިއްޔާގެ ޙުކުމުގެ 8ވަނަ ޕެރެގްރާފަށް ބަލާކަމުގައެވެ.

25. **ދެވަނަ އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާގެ** ބަހުސްގައި ދައުލަތުން ބުނެފައިވަނީ މިއީ ދަށު ކޯޓުގެ މަރުޙަލާގައި ދައްކާފައިވާ ވާހަކައެއްނޫންކަމަށާއި، މި ނުކުތާއަކީ ޤާނޫނު ނަންބަރު 22/2010 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނު)ގެ 32 ވަނަ މާއްދާއާއި، ހައިކޯޓުގެ ގަވާއިދުގެ 27 ވަނަ މާއްދާ އާ ޚިލާފަށް ހުށަހަޅާފައިވާ ނުކުތާއެއްކަމުގައެވެ.

26. މި ނުކުތާގައި ދައުލަތުން ބަހުސްގައި ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ މި މައްސަލައިގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން [illegible] ޤާނޫނީ އިންޒާރުގައި [illegible] ޖިނާއީ [illegible] [illegible] [illegible] އަމަލުކުރަންޖެހޭ ޤާނޫނުގެ 3 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ޤާނޫނީ އިންޒާރު [illegible]، ދަޢުވާ [illegible] މި ޤާނޫނުގެ 3 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާ ޚިލާފަށް، އެ މާއްދާގެ (ނ)ގެ ދަށުން ކަމުގައެވެ. އަދި ދަޢުވާ [illegible] ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 82 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައި ބަޔާންކުރާގޮތުން ކަމުގައެވެ.

27. **ތިންވަނަ އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާގެ** ބަހުސްގައި ދައުލަތުން ބުނެފައިވަނީ މި މައްސަލައިގައި ކުއްޖާ [illegible] [illegible] [illegible] ކުއްޖާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، މި މައްސަލައިގައި ކުއްޖާ [illegible] [illegible] [illegible]

ތަޙުޤީޤުކުރި ފަރާތަށް ކުއްޖާ ކިޔައިދިން ކިޔައިދިނުމާއި، ކުއްޖާގެ ސައިކޮލޮޖިކަލް އެސެސްމަންޓް ތައްޔާރުކުރި ސައިކޮލޮޖިސްޓް ހުށަހެޅި ރިޕޯޓުތަކުގެ ބޭނުން ކުރެވިދާނެއެވެ.

28. މީގެ އިތުރުން، ކުއްޖާ ފުރަތަމަ ކިޔައިދިން ކިޔައިދިނުމުގައި ހުރި ތަފްސީލުތަކުގެ އިތުރުން އިތުރު ތަފްސީލުތައް ފަހުން ކިޔައިދިން ސަބަބު [redacted]ގެ ހެކިބަހުން ސާފުވާތީއާއި، [redacted] [redacted]ގެ ހެކިބަހުންވެސް ގޭގެ ޖިންސީ ކަމެއްގައި ޝަކުވާ ނުކުރުމުގެ މި ހެކިވެރިޔާގެ ގޮތް ކުށުގެ ޝަރީޢަތަށް، އަނބުރާކަމުން، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ 2019/SC-A/77 **ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. އަޙްމަދު ޝުކޫރު** މައްސަލާގެ 52 ވަނަ ޕެރެގްރާފުން ކަނޑައަޅާފައިވާ ފަދައިން ތަޙުޤީޤުގެ ކުއްޖާއިން ޖިންސީ ގޯނާގެ ހެކިބަހަށް ބަލާނެ ގޮތް ކަނޑައެޅިފައިވާކަން އެނގެއެވެ.

29. މި މައްސަލައާ ގުޅިގެން ކުއްޖާ ކިޔައިދިނުން ވަޒަންކޮށްލުމުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ 2019/SC-A/77 **ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. އަޙްމަދު ޝުކޫރު** މައްސަލާގެ 33 ވަނަ ޕެރެގްރާފުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ އުޞޫލާއި އެއްގޮތްކަމަށް މައްސަލަ ނިމުނުގޮތުގެ ޤާނޫނުގެ 12 އިން 20 ވަނަ ބާބުއިން އެކަން ބެލުމުން މި މައްސަލަ ނިންމާފައިވަނީ މި ޤަޟިއްޔާގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ އުޞޫލު ތަޠުބީޤުކޮށްގެންކަން އެނގެއެވެ.

30. ނަތީޖާއަކީ **އިސްތިސްނާއީ** ނުކުތާގެ ދަށުގައި ދެކޮޅުން ބުނެފައިވާ މި މައްސަލައިގައި ކުށުގެ ކުއްވެރިން ކުއްވެރިކުރުމުގައި ރިޢާޔަތްކޮށްފައިވަނީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/SC-A/42 **ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. ޢަބްދުއްލަޠީފް ޢަލީ** މައްސަލާއާއި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ 2019/SC-A/77 **ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. އަޙްމަދު ޝުކޫރު** މައްސަލާއާއި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/SC-A/60 **ޙުސައިން ސާޖިދު ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް** މައްސަލާއާއި، ކަނޑައެޅިފައިވާ ޖިންސީ ގޯނާކުރުމުން ދޭނެ އިސްތިސްނާތަކަށް ބަލާ ޤާނޫނުގެ 47 ވަނަ މާއްދާގެ (ޢ)، (ސ)، އަދި (ޅ) އަށް ބަލާ ބަޔާންކޮށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ 26 ވަނަ ބާބުއިން އެކަން ބެލުމުން، މި މާއްދާތަކުގައި

މައްސަލައިގައި ބަޔާންކުރާ ކުއްޖާގެ ބަފާން ތަރުބިއްޔަތުކުރުމުގައި އުސޫލު [illegible] ތަރުބިއްޔަތުކުރުމުގައި ގޮތެއް ބުނެދެވިފައިނުވާކަމުގައެވެ.

31. އިސްތިއުނާފު ދައުލަތާ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ [redacted] [illegible] ކާޑުގެ ނަންބަރު 222/[redacted]/2021 ގެ ސިޓީއާއިން [illegible] [illegible] މައްސަލަ ކޯޓަށް ހުށަހަޅާ ސަރުކާރު އަދި ފޯނަށް [illegible] [illegible] ކޯޓަށް ހުށަހަޅާފައިނުވާކަމުގައެވެ.

ޝަރީޢަތުން ފާހަގަކުރެވުނު ކަންތައްތައް

32. މި މައްސަލައިގައި ހުށަހަޅާފައިވާ އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާތަކުގެ އަލީގައި، ޝަރީޢަތުން ގޮތެއް ކަނޑައަޅަންޖެހޭ އަންނަނިވި ކަންކަމެވެ.

32.1. މި މައްސަލައިގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ މައްޗަށް ކުށް ސާބިތުވާކަމަށް ކަނޑައަޅާފައިވާތީ، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 83 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ)އާ ޚިލާފަށް ފަހުން ސަރުކާރުން ހުށަހަޅާފައިވާ ސައިކޮލޮޖިކަލް އެސެސްމަންޓް ރިޕޯޓާއި، އެ ރިޕޯޓު ތައްޔާރުކުރި ފަރާތް މައްސަލައާބެހޭ ހަމަހަމަކަމާއި ހުރި ގޮތުގެ ގޮތުގައި ބަލައިގަނެފައިވާ [illegible] ފަރާތްތަކުގެ ޤާނޫނުގެ 5 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ (1) ވަނަ ނަންބަރާއި ޚިލާފަށް، އަދި ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 119 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގެ (3) ވަނަ ނަންބަރުގެ ދަށުން އެ ހުއްދަދީފައިވާ ހިފެހެއްޓުން ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހަމަހަމަކަން އިޖުރާ ހަމަހަމަކުރުމުގެ [illegible] [illegible] ނުވި، އަދި އެ ފަދަ ހަމަހަމަކުރުމަކާނުލާ ފޮރުވައި ހިންގުމުން މައްސަލަ ނިންމާފައިވާތީ އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ ޙައްޤުތަކުގެ ބޮޑު [illegible] އެރިކަން ލިބިގެންދާތީ ނިޔާވަ ނޭނގިފައި،

32.2. މި މައްސަލައިގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތް ދޫކޮށްލާ ފާހަގަ އިންޒާރުގައި ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 46 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގައި ބުނާ ޙިފާޒަތަށް ކުރުގެ އަމުރު ނެރުމަށް ކަން

ބަޔާންކޮށްދީފައިވާތީ، އަދި ދަޢުވާގެ ސީޑީގައިވާ އަމަލަކީ ހުކުމަކުގެ ހާލަތް ބަޔާންކޮށްދީފައިވާ އަމަލެއްކަމާއި،

32.3 މި މައްސަލައިގައި އިސްތިޢުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ މައްޗަށް ކުށް ސާބިތުވާކަމަށް ނިންމާފައިވަނީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/HC-A/262 **ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް ވ. މޫސާ ޢަޒީޒް** ޤަޟިއްޔާއާއި، ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2014/SC-A/26 **އަޙްމަދު ޙުސައިން ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް** ޤަޟިއްޔާއާއި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 15 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) އަދި (ނ)ގެ 1 ވަނަ ނަންބަރާއި، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 51 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)އާ ޚިލާފުވާކަމަށް ނިންމާފައިވާތީ، އަދި

32.4 ކުރީގެ ބަސް ކޯޓުގައިވާ ޤާނޫނު އުސޫލުތަކާ ޚިލާފު ނުވާތީވެ.

ސައިކޮލޮޖިކަލް އެސެސްމަންޓް ރިޕޯޓާއި، އެ ރިޕޯޓް ތައްޔާރުކުރި ފަރާތާއި ގުޅޭ ގޮތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ނުކުތާ

33. މިއާ ގުޅޭ ގޮތުން ސަރުކާރުން ބުނެފައިވަނީ، ގޮތުން ސަރުކާރުން ހުށަހަޅާފައިވާ ސައިކޮލޮޖިކަލް އެސެސްމަންޓް ރިޕޯޓާއި، އެ ރިޕޯޓް ތައްޔާރުކުރި ފަރާތް މައްސަލައާއި ހުށަހެޅުމަށް ހުށަހެޅި ގަވާއިދުގެ ބަލައިގަނެވޭނެ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 5 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގެ (1) ވަނަ ނަންބަރާއި ޚިލާފުވާތީ، އަދި ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނުގެ 119 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގެ (3) ވަނަ ނަންބަރުގެ ދަށުން އެ ހުށަހެޅި ދިފާޢުން ސަރުކާރުގެ ކުރިން ހުށަހަޅާން އިތުރު ހުށަހެޅުން ޤަބޫލު ކުރުމަށް ނެތި، އަދި އެފަދަ ހުށަހެޅުންތަކުން ފުރުޞަތު ދިނުމުން މައްސަލަ ނިންމާފައިވަނީ އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ ދިފާޢުގެ ޙައްޤު އޮޅުވާލެވިގެން ކަމަށް ނުކުތާ ހުށަހަޅާ ދެއްވައެވެ.

34. ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 83 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގައި ވަނީ ޖިނާއީ މައްސަލައެއްގެ ދަޢުވާ، އުފުލާ މައްސަލައެއް ބެލުމުގެ އިޚްތިޔާރު ލިބިގެންވާ ކޯޓަކަށް ހުށަހަޅަންވާނީ، އެ ދަޢުވާ ސާބިތުކުރުމަށް ބޭނުންވާ ހެއްކާ އެކުގައިކަމަށެވެ. އެގޮތުން ދަޢުވާ ސާބިތުކުރުމަށް ބޭނުންވާ އެންމެހައި ބަޔާންތަކާއި، ލިޔެކިޔުންތަކާއި، އެހެނިހެން ދަޢުވާ ފޮނުވާއިރު ހިމަނަންވާނެކަމުގައި ބަޔާންކުރެވިފައެވެ.

35. ދައުލަތުން ދަޢުވާ ހުށަހަޅައިފި، އެ ދަޢުވާ ސާބިތުކުރުމުގެ ބުރަ ހުށަހަޅާ ފަރާތުގައިކަމާއި، ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުން އޭނާގެ ދިފާޢު ހުށަހަޅައިފި، އެ ދިފާޢު ސާބިތުކުރުމުގެ ބުރަ ހުށަހަޅާ ފަރާތުގައިކަމާއި، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 145 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) އަދި (ނ) ގައި ވެއެވެ. މި މާއްދާތަކުގެ އިބާރާތް އެއްގޮތުން، ދަޢުވާ ސާބިތުކުރުމަށް ބުރަ ހުށަހެޅުން ލާޒިމުކަން ފެނެއެވެ. އެހެނީ ދައުލަތުގެ ފަރާތުން ބުރަ "ހުށަހަޅަންވާނޭ" ކަމަށް އޮތުމާއި، ދިފާޢުން ބުރަ "ހުށަހެޅިދާނޭ" ކަމުގައި ބަޔާންކުރެވިފައިވާތީއެވެ.

36. ދަޢުވާ އިސްތިއުނާފުކުރި، ދަޢުވާއަށް ޖަވާބުދާރީވުމަށް ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތަށް އެންގުމުން، އޭނާ ދަޢުވާއަށް އިންކާރުކޮށްފިނަމަ، ދަޢުވާ ސާބިތުކުރުމަށްޓަކައި ދައުލަތުން ޝަރީޢަތަށް ހުށަހަޅަން ވާ ސުބޫތާ އެންމެހައި ހެކި އިސްތިރާރީ ޤަޠުޢީ ގޮތުގައި ދައުލަތުން ސާބިތުކުރަންޖެހޭނެކަމަށް ނިންމާފައެވެ.[18] އަދި އިސްތިރާރީ ޤަޠުޢީ ގޮތުގައި ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުން ދަޢުވާއަށް އިންކާރުކޮށްފިނަމަ، ދަޢުވާ ސާބިތުކުރުމުގެ ބުރަ ހުރީ ދައުލަތުގެ ސާބިތުކުރުމަށް ދަޢުވާގެ ވަޤުތުން ވަސީލާތު އަސްލަކަށްވާނެއެވެ. އަދި ދައުލަތުން ބުރަ ހުށަހެޅުމުން، ދިފާޢުގައި ހުށަހަޅާ ބުރަ ހުށަހަޅާ ދަޢުވާ ސާބިތުކުރުމަށް ވަސީލާތު އަސްލަކަށްވާނެއެވެ.[19]

37. ދައުލަތުން ބުރަ ހުށަހެޅުމުން، ވަކި ހެއްކަކީ ސަރީޙަކޮށް ޤަބޫލުކުރެވޭނެ ބުރަ ކަމުގައި ކަނޑައަޅައިދިނުމަށް އަދި ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުން ސަރީޙަކޮށް ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުމަކީ ހުށަހެޅުމުގެ ފުރުސަތު ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 119 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގެ (3) ވަނަ ނަންބަރުން ލިބިދެއެވެ.

---

[18] ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 110 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ)

[19] ޝަރީޢަތުގެ މަރުޙަލާތަކުގައި ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ގަވާއިދުގެ 114 ވަނަ މާއްދާ

38. ދައުލަތުން 15 ސެޕްޓެމްބަރ 2021 ގައި [redacted] [illegible] ކޯޓަށް ހުށަހެޅި ދަޢުވާ ފޮތުގައި [illegible] މޫސާގެ މައްޗަށް ކުރާ ދަޢުވާ ސާބިތުކުރުމަށް ހުށަހަޅާ ޝަފަހީ ހެކީގެ ތެރޭގައި 5 ވަނަ ނަންބަރުގައި ކުއްޖާގެ ސައިކޮލޮޖިކަލް އެސެސްމަންޓް ރިޕޯޓު ތައްޔާރުކުރި ފަރާތް ހެއްކެއްގެ ގޮތުގައި ހިމަނާފައިވެއެވެ. އަދި ސާބިތުކުރުމަށް ބޭނުންވަނީ ރިޕޯޓުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަންކަން ކަމުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. މީގެ އިތުރުން މި ދަޢުވާ ސާބިތުކުރުމަށް ހުށަހަޅާ ޝަފަހީ ހެކީގެ ތެރޭގައި 10 ވަނަ ނަންބަރުގައި ކުއްޖާގެ ސައިކޮލޮޖިކަލް އެސެސްމަންޓް ރިޕޯޓު ހުށަހަޅައި، ސާބިތުކުރަން ބޭނުންވަނީ ރިޕޯޓުގައި ބަޔާންކުރާ ކަންކަން ކަމުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

39. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޝަރީޢަތުގައި [illegible] ކޯޓުން [illegible][20] ދަޢުވާފޮތުގައި ހެކީގެ ގޮތުގައި ސައިކޮލޮޖިކަލް އެސެސްމަންޓް ރިޕޯޓު [illegible]، އަދި ޝަފަހީ ހެކީގެ ގޮތުގައި އެ ރިޕޯޓު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، މި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] މި ރިޕޯޓު އަދި [illegible].

40. މި މައްސަލައިގައި ދައުލަތުން ދަޢުވާ [illegible]، އެ ދައުލަތުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ސައިކޮލޮޖިކަލް އެސެސްމަންޓް [illegible] މި ރިޕޯޓު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].[21] މި ރިޕޯޓު އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] (16 ނޮވެމްބަރ 2021) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އެ ރިޕޯޓު 2 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

---

[20] [redacted] [illegible] ކޯޓުގެ ނަންބަރު 222/[redacted]/2021 [illegible] [illegible] 4 އޮކްޓޯބަރ 2021 ގައި ބޭއްވުނު އަޑުއެހުން

[21] [redacted] [illegible] ކޯޓުގެ ނަންބަރު 222/[redacted]/2021 [illegible] [illegible] 16 ނޮވެމްބަރ 2021 ގައި ބޭއްވުނު އަޑުއެހުން

ފުރުޞަތުގެ ފަރާތުން މުއްދަތުތެރޭ ފިޔަވަޅުއެޅުއްވާފައި، މި ޝަރީޢަތް ހުކުމްކުރެއްވި އަމުރަކަށް މި ޝަރީޢަތް ސަރުކާރުގެ

އަދި ދިފާޢުން އިޢުތިރާޒުކުރުމުގައި ދެއްކެވުން ޖަވާބުދާރީވެވޭނެ.

41. މި މައްސަލައިގައި މި ޝަރީޢަތަށް ދެކޭ ގޮތުން ސަރުކާރުގެ ކުރިން ހުކުމަކީ ހުކުމްކުރުމުގައި ހުކުމަކަށް ބަލާނެކަމުގައި އިސްތިއުނާފު ފަހުމުން ބުނުމުން، އެގޮތަށް ހުކުމްކުރުމަށް ހުކުމަކަށް 7 ދުވަހުގެ މުއްދަތެއް ދީފައިވާކަމާއި، އެއާ ބަދަލުގައި ސަރުކާރުން ހުކުމްކުރައްވާފައިވާ ޝަރީޢަތާ ގުޅޭގޮތުން ފުރުޞަތު އެ ޝަރީޢަތް ދިނުމުން އެއާ މެދު ހުކުމްކުރުމުގައި އޮތުމަށް އެ ފުރުޞަތު އެންގުމަށްފަހު، އަމާޒަކަށް ހުކުމް ކަނޑައެޅު ގޮތުން ސަރުކާރުގެ ކުރިން ހުކުމާ ހުކުމްކުރުމުގައި އޮތުމަށް 7 ދުވަހުގެ ތެރޭގައި ހުކުމްކުރުމުގެ ފުރުޞަތު ދީ ފަހުމުންފަހު ދަށު ކޯޓުން ނިޔާކުރައްވާފައިވަނީ 16 ނޮވެމްބަރު 2021ގެ މަޖްލިސްގެ ބައްދަލުވުން

އެންގުމެވެ.

42. މިގޮތުން 8 ޑިސެމްބަރު 2021ގައި އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތުން ސަރުކާރުގެ ކުރިން ހުކުމާ 2 ހުކުމްކުރުމުގައި ހުކުމްކުރިކަން އެންގުމެވެ.[22] މި ނިޔާކުރުމުގެ 7.2 ގައިވާ ނުކުތާއެއްގެ ބަޔާން ފުރަތަމަ ކަނޑައެޅިފައިވާ ބައިނަލްއަޤްވާމީ ޝަރީޢަތް ގޮތުގެ ޤާނޫނު އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 119 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގެ (3) ވަނަ ނަންބަރުގެ ދަށުން ހުކުމްކުރި ހުކުމްކުރުމާއި ދަޢުވާ ފޮނުވި ޖަދުވަލު 2 ގައި ސަރުކާރު ހުއްޓުމުގެ ގޮތުގައި ބައްދަލުކުރުމަށް ކުރުމުގެ ބައިނަލްއަޤްވާމީ އުސޫލުތަކުގެ ޝަރީޢަތް ބަލައިދީ ކުރިޔަށް ގެންދާ ފަހުމުގައި، ކުރީގެ ހުކުމްގެ ގޮތުގައި ސަރުކާރުން ހުކުމްކުރައްވާފައިވާ ހަމައެކަނި ދައުވާ ފޮނުވުމުގެ ތަޢާރުފުކުރައްވާ ކުރިއާއި ބައިނަލްއަޤްވާމީ އުސޫލުތަކުގެ ޝަރީޢަތާ ސަރުކާރުން ބަލައި ނިޔާކުރުން ހުއްޓުމުގެ ކަމަށް ބަލައިދީފައި ހުކުމްކުރި ހުކުމްކުރެވޭ.

43. މިއީ މިދެ ދަރަޖާގެ ނިޔާކުރުމުގައި ބައިނަލްއަޤްވާމީ އުސޫލުތަކުގެ ޝަރީޢަތް ނުވަތަ އަމަލުކުރުމުގެ ފަރާތުން ޝަރީޢަތާއި ބައްލަވާ ނިޔާކުރުމަށް މުޤައްރަރު ބަޔާންކުރި ޝަރީޢަތަކާ ދަޢުވާ ހުކުމްކުރުން އޮންނަ

---

[22] އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތުން ހުކުމްކުރުމުގެ "ސަރުކާރުގެ ކުރިން ހުކުމާ ހުކުމްކުރުމުގެ ހުކުމާ ޗާޓު" [redacted] ގެ ޑިސެމްބަރު 08 ޑިސެމްބަރު 2021ގައި ކޯޓު މި ޝަރީޢަތަށް ހުށަހަޅާފައިވާ އެންގުމެވެ.

މުއްދަތުގެ ތެރޭގައި ނުނިމުނުގެ ފުރުސަތު އޮންނަ ލިޔުންތަކެއްކަމާއި، އެފަދަ ލިޔުންތަކުން ދައުލަތު ސާބިތުކުރަން ހުރި ހެކިތަކާއިން ހިފަނައި، އަދި އެ ދަޢުވާ ބަލައިގަތުމާއި ފާޑު ސަބަބު ހުއްޓުމުގެ ޒަމާނުގައި ހަރަކާތްތެރިވުމަށް، އެ ދަޢުވާ އެހެންނަމަވެސް ޤާނޫނީ ހަރަކާތްތެރިވުމެއް ހަމައެކަނި އެ ސަބަބުގެ މައްސަލަ ބަލައި، އެ ހުއްޓުވި ދިފާޢުގެ ހުއްޓުމުގެ ޙައްޤު ސާބިތު ނުކުރެވޭނެކަމާއި، އަދި އެ ހުރި މައްޗަށްދަށުވާ ދިނުމުގެ އެއްވެސް ހަމައެއް ދައުލަތުގެ ފުރުސަތުތަކެއް، އެ ހުރި ބަލައި ނުގެންނެވުމުން ނުނިންމޭނެކަމުގައެވެ.[23]

44. މިއާއެކު، އެ ނިންމުމުގައި ފުރަގަސްދީފައިވަނީ ދައުލަތް ހަރަކާތްތެރިވުމަށް އަންގާނެ ލިޔުންތަކުގައި ހިފަހައްޓާ ދިފާޢުގެ އިސްތިއުނާފު ފޯރުކޮށް ދިނުމުގެ ފުރުސަތު ކަނޑައަޅައި ސަރުކާރުގެ މަސައްކަތްތަކާއި ފުރުސަތުދީފައިނުވާކަމާއި، އަދި ހުށަހަޅާ ބަދަލުން ދިނުމާ ގުޅިގެން ފުރުސަތުދީފައި ބޭނުންވާ ކަންކަން ފުރުސަތުދީފައިވަނީ، ހުށަހެޅި ގޮތުން ވަރަށް ދައުލަތު ބަދަލުދޭގައިވެސް އެއްބަސްވުމުގެ ދުސްތޫރާ ދިގުދެމިގެންދާ ކަމުގައެވެ.[24]

45. މި މައްސަލައިގައި ހިމެނޭ ހުރިހާ ހިނގާފައިވަނީ 06 އޮގަސްޓް 2021ގައި ކަން ދައުލަތުގެ ސިޔާސަތުން އެނގެއެވެ. މި މައްސަލަ [redacted] ޑިސްޓްރިކްޓް ކޯޓަށް ހުށަހަޅާފައިވަނީ 15 ސެޕްޓެމްބަރ 2021ގައި ކަމަށްވާއިރު، މި އިސްތިއުނާފު އަޑުއެހުމުގައި ދައުލަތުން ބުނެފައިވަނީ ސަރުކާރުގެ އެސެސްމަންޓް ދަޢުވާ ނުވައި ދައުލަތު ކޯޓުގެ ފުރުސަތުގައި ބަލާނުލާ މުއްދަތުގެ ތެރޭގައި ދައުލަތަށްކުރިމަތިކުރާނެކަމާއި، އަދި އެ ދަޢުވާ ލިބިފައިނުވެސް، ދެން ހުރި ހިބަތަކުގެ މައްސަލަ ބަލައި ވަރަކަށް މިންވަރުން ދައުލަތު ކުރިއަށް ގެންދެވޭނެ ކަމުގެ ފުރުސަތުގެ އަޑުއެހުން ކަމުގައެވެ.[25]

---

[23] [redacted] ޑިސްޓްރިކްޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު [redacted] "ސަރުކާރުގެ ކުރިން ހަރަކާތް ހަރަކާތްކުރުމުގެ އިޖުރާ ހިންގުން" (23 ޑިސެމްބަރ 2021) ގެ 6 ވަނަ ނުކުތާއިން ފެށިގެން 12 ވަނަ ނުކުތާގެ ނިޔަލަށް

[24] [redacted] ޑިސްޓްރިކްޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު [redacted] "ސަރުކާރުގެ ކުރިން ހަރަކާތް ހަރަކާތްކުރުމުގެ އިޖުރާ ހިންގުން" (23 ޑިސެމްބަރ 2021) ގެ 13 ވަނަ ނުކުތާ

[25] މިފަދައިން ދައުލަތުން ބުނެފައިވަނީ 23 އޮގަސްޓް 2023ގެ އަޑުއެހުމުގައެވެ.

46. ސައިކޮލޮޖިކަލް ރިޕޯޓު ތައްޔާރުކޮށްފައިވަނީ 18 ނޮވެމްބަރު 2021ގައެވެ. އަދި މި ރިޕޯޓު ދަށު ކޯޓަށް ހުށަހަޅާފައިވަނީ 10 ޖަނަވަރީ 2022ގައި ކަން އެނގެއެވެ.[26] މި ރިޕޯޓު އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތުން ރައްދުކުރެވިފައިވާކަން 21 މާރިޗު 2022ގެ އަޑުއެހުމުގެ މަޙްޟަރު ބަޔާނުން އެނގެއެވެ.[27]

47. ދެން އުފެދޭ ސުވާލަކީ، މި މައްސަލައިގައި މި ރިޕޯޓު ޢަބްދުއްސަލާމް [illegible] ރައްދުކުރުމާއިއެކު، އެ ފަރާތަށް އެ ހެއްކާ ގުޅޭ ގޮތުން ހުށަހެޅުމެއް [illegible] ހުށަހެޅުމުގެ ފުރުސަތު [illegible] ނުވަތަ [illegible]. މި މައްސަލައިގައި [illegible] ސައިކޮލޮޖިކަލް އެސެސްމަންޓް ރިޕޯޓު [illegible] ސައިކޮލޮޖިކަލް އެސެސްމަންޓް ރިޕޯޓަކީ [illegible] އަދި ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 119 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ (3) ވަނަ ނަންބަރުގެ ދަށުން [illegible].[28]

48. ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 83 ވަނަ މާއްދާގައިވާ ގޮތުގެ މަތިން ސައިކޮލޮޖިކަލް އެސެސްމަންޓް ރިޕޯޓާއި، އެ ރިޕޯޓު ތައްޔާރުކުރި [illegible]

---

[26] [illegible] 23 [illegible] 2023 [illegible]

[27] [illegible] (71 ވަނަ ސަފްޙާ) [illegible]

[28] [illegible] 23 [illegible] 2023 [illegible] 11 [illegible] 2023 [illegible]

ހާމަކޮށްފައިވެއެވެ. އަދި ދައުވާލިބޭ ފަރާތުން ދައުވާއަށް އިންކާރުކުރުމުން، ހެކި ހާޒިރުކުރުމުގެ ފުރުޞަތު ދިނުމުން، އެ ހެކިތައް ހާމަކޮށްފައިވެސްވެއެވެ.

49. ދެން އޮތް ސުވާލަކީ، މި ހެއްކަކީ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 135 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކުރާ "އިތުރު ހެއްކެއް" ކަމުގައި ބެލެވޭނެކަމާމެދު އުފައްދާފައިވާ ސުވާލެވެ.

50. ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 135 ވަނަ މާއްދާގައިވަނީ އަންނަނިވި ހާލަތުގައި މައްސަލައެއްގެ ޝަރީޢަތް ފުރުމުގެ ކުރިން ނުވަތަ ޝަރީޢަތް ކުރިއަށް ދަނިކޮށް، މައްސަލައިގައި ހިމެނޭ ފަރާތަކަށް އިތުރު ހެއްކެއް ލިބިއްޖެނަމަ، އެކަމުގެ މަޢުލޫމާތު މައްސަލައިގައި ހިމެނޭ އަނެއް ފަރާތަށް އަދި ކޯޓަށް ވަގުތުން އަންގަންވާނެއެވެ.

(ހ) އެ ހެއްކަކީ މި ބާބުގައިވާ ގޮތުގެ މަތިން ހާމަކުރަންޖެހޭ ހެއްކެއް ކަމުގައިވުން؛

(ށ) އެ ހެއްކަކީ މައްސަލައިގައި ހިމެނޭ ފަރާތަކުން ހާމަކުރަން އެދިފައިވާ ބާވަތުގެ ހެއްކަކަށްވުން ނުވަތަ ކޯޓުން ހާމަކުރަން އެދިފައިވާ ބާވަތުގެ ހެއްކަކަށްވުން.

51. މި މާއްދާ މި މައްސަލައަށް ތަޠުބީޤުކޮށް ބަލާއިރު، މި ބަހުސްކުރެވޭ ހެއްކަކީ ދައުވާލިބޭ ފަރާތުން ދައުވާއަށް އިންކާރުކުރުމުން، ދައުލަތުން ދައުވާ ސާބިތުކުރުމަށް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ހެއްކެއްކަމުން، މިއީ "އިތުރު ހެއްކެއް" ކަމުގައި ދަރަޖަ ކުރެވޭނެ ނުވަތަ [illegible] ބެލެވޭނެ ހެއްކެއް ކަމުގައި ނުދެކެމެވެ.

52. މި މައްސަލައިގައި ބަހުސް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ދައުވާ [illegible] ދައުލަތުން ހާމަކޮށްފައިވާ [illegible]. އަދި މި [illegible] [illegible] [illegible]، މި ހެކި [illegible] (non-admissible) ހެއްކެއްގެ ގޮތުގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ނިންމާފައެވެ. އަދި [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އަދި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

ފާހަގަކުރުމުގެ ފުރުޞަތު، ހެއްކާ ބެހޭ ގޮތުން ވަކަލާތުއްޔާ މަޝްވަރާކުރުމުގެ ލިބިގެންވާކަމުގައި ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުމުގެ ނިންމި ނިންމުމުގައިވެއެވެ.[29]

53. ކޯޓުން މައްސަލަ ހުށަހެޅިއިރު އަމަލުކުރަންވީ ގޮތުން ބަލާއިރު، މަރުގެ މައްސަލަތަކުގައި ދަޢުވާ އުފުލާއިރު ޖިނާއީ ތަޙުޤީޤު ރިޕޯޓު އެ ހިމަނަން ތަޙްޤީޤުކުރިއިރުގައި ބެލިފައިވާ ކަންތަކެވެ. މިކަން ދިރާސާކުރި އަލީގައި މައްސަލައިގައި ދަޢުވާ ކުރުމަށް އޮންނަނަމަ، ޝައްކުގެ ބާކީނުވާ އުސޫލުގެ މިންވަރަށް ސާބިތުވާންޖެހޭ ކަންތައްތަކުގެ ތެރޭގައި ދަޢުވާ ހުށަހެޅުމުގެ ކުރިން ޝާހިދުން ތަޙުޤީޤުކުރުމަށް ތަފާސްހިސާބުކުރާނީ އެކަން ފުރިހަމަކޮށްފައިވާތީއެވެ. މިކަމުގައި އޮންނަ ގަވާއިދުތަކަށް ބަލާއިރު ގާނޫނުގެ ތެރެއިން އިތުރު ހެކި ހުށަހެޅުމުގެ ފުރުޞަތު ދޭން ޝަރީޢަތުން ނިންމާފައިވާ ހާލަތްތަކެއް އެ ތަޙުޤީޤު ރިޕޯޓުގައި ހިމެނިފައިވާތީއެވެ. އަދި އެ ތަޙުޤީޤު ރިޕޯޓުން، ކޯޓުން ހުށަހަޅާފައިވާތީއެވެ. މި މައްސަލައިގައި ކޯޓުން އެކަން ބަލައިގަތުމަށް ދިމާވެފައިވާ އަމަލުކުރެވުނު ގޮތެވެ.

54. އެހެންކަމުން، މި މައްސަލައިގައި ސަރުކާރުގެ އެއްބަސްވުމާ ތަޙުޤީޤު ރިޕޯޓުން، ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުމުގެ ފުރުޞަތު ދެނީ ކޯޓުން ދިފާޢުގައި އިތުރު ހެކި ހުށަހަޅަން ފުރުޞަތު ދީފައިވާތީ، މިއީ ދައުލަތް ހުށަހެޅި ދައުވާއަށް ހެކިހުށަހެޅުން ހުށަހަޅާކަމަށްވާތީ، އަދި މި ހާލަތު ބަލައިގަނެފައިވާ ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުމުގެ އަސާސީ ހައްގެއް ފުރުޞަތު ހުށަހެޅުމަށް، އަދި ޝަރީޢަތުން ބަލައިގަނެފައިވާ ނިންމާފައިވާ ހުށަހެޅުމަށް، ސަރުކާރުގެ އެއްބަސްވުމާ ތަޙުޤީޤު އަސާސީ ހައްގާއި ޚިލާފުވާ ގޮތަށް ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުމުގެ ފުރުޞަތު ދިނުމުގެ ގޮތުން އިތުރު ހެކިހުށަހެޅުމުގެ ފުރުޞަތު ދީފައިވާކަމުގައި ނުދެކެމެވެ. އެހެންވީ، އެއީ އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގެ 49 ވަނަ މާއްދާއިން ފުރިހަމަ 52 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަންކަން އެފަދައިން ހުރިހާ ގޮތަކުން ކުރެވެއެވެ.

---

[29] [redacted] ޑިސްޓްރިކްޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު [redacted] "ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުމުގެ ނިންމުން" (23 ޑިސެމްބަރު 2021) ގެ 13 ވަނަ ނުކުތާ

.55 ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ ފަސްވަނަ ބާބު "ޝަރީޢަތުގެ މަރުޙަލާ" ގައި ހިމެނޭ ހުކުމްކުރުމާއި ޖަޒާކަނޑައަޅުމުގެ މަރުޙަލާތަކަށް ބަހާލައިފައި، 145 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ފާހަގަކޮށްފައެވެ. އެ މާއްދާގައިވަނީ މަޙްކަމާގައި ހިމެނޭ ފަރާތްތަކުން ޝަރީޢަތަށް ހުށަހަޅާ ހެއްކާއި ޝަރީޢަތަށް ޖަޒާކަނޑައެޅުމަށް ހެއްކާއި ނޫންކަމަށް ބުނެ، އެ ހެކި ހުށަހެޅޭނެ ކަމަށް ކަނޑައަޅައިދިނުމަށް އެދި މަޙްކަމަގައި ހިމެނޭ އަނެއް ފަރާތުން ހުށަހަޅައިފިނަމަ، މަޙްކަމާގެ ޝަރީޢަތް އިތުރަށް ކުރިއަށް ގެންދިއުމުގެ ކުރިން އެ ހުށަހެޅުމާމެދު ފަނޑިޔާރު ގޮތެއް ނިންމަންވާނެކަމުގައެވެ.

.56 މި މަޙްކަމާގެ އިބްތިދާއީ މަރުޙަލާ ނިމި މަޙްކަމާގެ ޝަރީޢަތުގެ މަރުޙަލާ ފެށިފައިވަނީ 17 ފެބުރުއަރީ 2022 ގައެވެ.[30] އިބްތިދާއީ މަރުޙަލާ ނިމުމަށްފަހު، ޝަރީޢަތް ފެށުމުގެ ކުރިއަށް ސައިކޮލޮޖިކަލް އެސެސްމަންޓް ރިޕޯޓް ހުށަހެޅުމުގައި ދަށު ކޯޓުގައި އަބްދުއްސަލާމް މޫސާގެ ފަރާތުން ބޭނުންވެއްޖެއެވެ. ދަށު ކޯޓުގެ ޤަޟިއްޔާގެ މަޙްޟަރު ބަލާބެލުމުން އެނގެނީ، މި ރިޕޯޓް އަބްދުއްސަލާމް މޫސާއާ ހަވާލުކުރެއްވިފައިވާކަމެވެ.[31] ދައުލަތުން އިޢުތިރާޟު ބަޔާން ހުށަހަޅައި، އަބްދުއްސަލާމް މޫސާ އިބްތިދާއީ ޤަޟިއްޔާގައި ދައުލަތުން އިސްކާރުކުރެއްވިފައިވާތީ، އިޢުތިރާޟު ބަޔާންގައިވެސް ހުށަހަޅަން ހުރީ ދައުވާކުރުމުގެ ޖަދުވަލު 2ގައި ބަޔާންކުރާ ސަފުހި ހެއްކާއި ބަޔާނު ހެކިފަތުގައި ދައުލަތުން ބުނުމުން، ދިފާޢުން ހުށަހެޅި ތަފްސީލުކޮށް ހުށަހަޅާ ސަބަބުތަކެއް ހާމަކުރުމަށް އެގޮތުގެ ބުނުމުގެ ދަށު ކޯޓުގެ ފަނޑިޔާރު ދިޔާ ސާބިތުކުރުމަށްފަހު، "ދަށު ދައުލަތުން އެދިވަޑައިގަންނަވާފައިވަނީ އެ ވިޔަފާރި ޖިންސީ ދިފާޢުން ބަލައިގަންނަވާ" ކަމުގައި ދިފާޢުން ޖަވާބުދީފައިވެއެވެ.[32]

---

[30] [redacted] ޑިސްޓްރިކްޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2021/[redacted]/222 ގެ ޝަރީޢަތް ގުޅިގެން 17 ފެބުރުއަރީ 2022ގައި ބޭއްވުނު އަޑުއެހުމުގެ މަޙްޟަރު ޞަފްޙާގެ 1 ވަނަ ސަތުރުން އެނގެއެވެ.

[31] އެއީ 21 މާރިޗު 2022ގެ އަޑުއެހުމުގައި އާސިމް އަބްދުއްރަހީމްގެ ހުށަހަޅާ ނެގުމުގައި، އަދި އަބްދުއްސަލާމް މޫސާގެ ފަރާތުން އާސިމް އަބްދުއްރަހީމް ސުވާލުކުރިއިރު، އެ ފަރާތުގެ އަތުގައި ސައިކޮލޮޖިކަލް އެސެސްމަންޓް ރިޕޯޓް ޖެހޭ ކަމުގައި ބުނެފައިވެއެވެ. އަދި މި ރިޕޯޓް ހިއްސާ، ހުށަހެޅިއްޖެ ސުވާލުކުރައްވާފައެވެ.

[32] [redacted] ޑިސްޓްރިކްޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2021/[redacted]/222 ގެ ޝަރީޢަތް ގުޅިގެން 17 ފެބުރުއަރީ 2022ގައި ބޭއްވުނު އަޑުއެހުމުގެ މަޙްޟަރު ޞަފްޙާގެ 2 ވަނަ ސަތުރު

57. ދިފާޢުން މި މަރުޙަލާގައިވެސް ސައިކޮލޮޖިކަލް އެސެސްމަންޓް ރިޕޯޓާއި އެ ރިޕޯޓް ތައްޔާރުކުރި ފަރާތާއި ގުޅޭ ސުވާލު އުފައްދަން އުޅެއެވެ. ނަމަވެސް ހުކުމް ބިނާކުރައްވާފައިވާ ސުވާލު އުފައްދައިފިއެވެ. އޭގެ އިތުރުން، ޢަބްދުއްސައްތާރު މުސްތާއަން ސައިކޮލޮޖިކަލް އެސެސްމަންޓް ރިޕޯޓް ތައްޔާރުކުރެވުނުގޮތުގައި ސަބަބުތައް ފުރުޞަތު ކުރުގައިވާތީ، އެ ރިޕޯޓް ލިބުނުއިރު ހުށަހެޅުމާ ހަމައަށް ތަކުރާރުކޮށް، އެ ފުރުޞަތުވެސް ދީފައެވެ. އަދި ދިފާޢުގައި، ޢަބްދުއްސައްތާރު މުސްތާއަން ދިފާޢުން ސުވާލުކުރުމަށް ފުރުޞަތު ހަމަހަމަ ކަނޑައެޅިފައިވާ ފުރުޞަތު ދީފައިވާ ދުވަހު ހާޟިރު ނުވާނެ ކަމަށް ސާބިތުވާތީ ކަމަށް ދެންނެވުނެވެ.[33]

58. ދިފާޢުން ސުވާލުކުރި ސައިކޮލޮޖިކަލް އެސެސްމަންޓް ރިޕޯޓާއި އަދި އެ ރިޕޯޓް ތައްޔާރުކުރި ފަރާތް ހަމައެކަނި ހާޟިރުކުރުވައިދިނުމަށްވެސް، އެކަމުގެ އެ ރިޕޯޓް ލިބިފައިނުވާކަމަށް ބުނެ، ހަމަ ބަލައިގަތުމުގައި އަދި ޢަބްދުއްސައްތާރު މުސްތާއަން ފުރުޞަތު ހަމަހަމަ ސަބަބަކަށް ހުށަހަޅާފައި ހަމަހަމަކަމާ ގުޅިގެން ދަށު ކޯޓުން އެ ރިޕޯޓު އެ ހަމަ ބަލައިގަނެފައިވާ ކަމުގެ ތަފާސީލް ނުބެލުމުގެ ސަބަބުން، އެފަދަ ކަމެއް ގައިވާ ގޮތަށް ޖަވާބު ދެއްވާފައިވާ ދަފުތަރު ބޯޑުގައި ނަމަވެސް ނުކުމެ ކަމަށްވާތީ އުފައްދާ ސުވާލެވެ.

59. މިއަދު ޤަވާޢިދު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/SC-A/75 **ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް ވ. މުޙައްމަދު ޢ. ޝިޔާމް** ޤަޟިއްޔާގެ ޙުކުމުގެ ރާއްޖެ ފަހުން ހޯދިފައިވާ ފައިސާއިން ދެވިފައިނުވާ. މި މަރުޙަލާގައިވާ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 119 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގެ (3) ވަނަ ނަންބަރުގައިވާ ސަބަބެއް ގުޅޭގޮތުން އިންސާފުވެރިކަމާ އެއްގޮތަށް މައްސަލަ ބަލާ ފަރާތަށް ކަނޑައެޅުމުގެ މުއްދަތުގައިކަމަށްވާ،[34] ސަބަބަކަށްގެ ކުރިން މަރުޙަލާގައި ހެކިބަސް ނެތި ބަލައިގަނެވިފައިން ހެކިބަސްވެފައި ފަރާތަށް ކަނޑައެޅުމުގެ ނަތީޖާއަކީ، ސަބަބެއް ދެނެގަނެ ކުރިއަށްދާއިރު، އެ ހެކިބަސް ނެތި ސަބަބަކަށް

---

[33] [redacted] ޖިނާއީ މައްސަލަ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 222/[redacted]/2021 ގެ ޝަރީޢަތުގެ ޖަލްސާގެ 17 ފެބްރުއަރީ 2022ގައި ބޭއްވުނު ޝަރީޢަތުގެ ޔައުމިއްޔާގެ 3 ވަނަ ސަފްޙާ

[34] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/SC-A/75 (ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް ވ. މުޙައްމަދު ޢ. ޝިޔާމް) ޤަޟިއްޔާގެ 31 ވަނަ ނުކުތާ

ދަރަނިވެރިޔާ ތުހުމަތުކުރެވޭ ކުށުގެ ނިންމުމުގައި ނުވަތަ ހުކުމް ނިންމުމުގެ ކުރިން ދައުލަތުން ތުހުމަތުކުރާ ކުށުގެ ސާބިތުކަމަށް ނިންމާ ނިންމުމެއް ނުވަތަ ތުހުމަތު އެއީ ތަޙުޤީޤުކުރެވޭ ކުށެއްކަމަށް ކުރިއަށްދާނެ ބަލައިގަތުމުން ތުހުމަތުކުރާ ކުށުގެ ބަޔާންކޮށްފައިވާ މިންވަރަށް ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.[35]

60. ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 119 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގައިވާ އިސްތިސްނާތަކަށް، ޝަރީޢަތުގެ ކުރިމަތީގައި، އިންސާފުވެރިކަމާ ހިލާފަށް ތުހުމަތުކުރާ ކުށެއް ދަފްތަރުގައި ހުރުމަކީ ވަރަށް މުހިންމު ކަމެކެވެ. ތުހުމަތު ޝަރީޢަތުން ސާބިތުވެގެންދާނެ، އެ ތުހުމަތު ޝަރީޢަތުން ވަކިކުރެވޭނެ، އެ ތުހުމަތުގެ ސާބިތުކުރަން ކަށަވަރު، އެ ތުހުމަތަށް ފަރާތެއް ކުރަންޖެހޭ މިންވަރު ކަށަވަރުވުމަށް، ތުހުމަތު ޝަރީޢަތުން ކަށަވަރުވުމަށް ނުވަތަ ޤަބޫލުކުރުމަށް ނިންމާ ނިންމުމާ ބާރު ކަމެކެވެ.[36]

61. ޝަރީޢަތުގެ ކުރީގެ މަރުޙަލާގައި ތުހުމަތު ސާބިތުވާ ހެކިތަކުން ނިންމުމަކީ، މަޖިލީހުން ބަލާ ގޮތުގައި (prima facie) ޝަރީޢަތުން ޤަބޫލުކުރެވޭ ތުހުމަތު ކަމުގައި ކަށަވަރުވާ ކަށަވަރުކުރުމުގެ ކަމުގައިވާނެ، އެ ތުހުމަތަކީ ޤާނޫނީ ހައިސިއްޔަތުން ގޮތެއްގައި ތުހުމަތުކުރާކަން ދެނެގަތުމަށް، އެކަމުގައި ގޮތެއް ކަށަވަރުކުރާނީ ޝަރީޢަތުގެ މަރުޙަލާގެ ތެރެއިންނެވެ. އަދި ޝަރީޢަތުގެ ކުރީގެ މަރުޙަލާގައި ކުރިއަށްދާނެ މަޢުލޫމާތު ލިބިފައިވާ ނިންމުމަށް ނިންމާފައިވެއެވެ. ތުހުމަތުގެ ދަރަޖައިގެ ނުވަތަ ސަލާމަތުގެ ސަބަބުން ދަޢުވާކުރަނީ، އެކަމުގައި ޝަރީޢަތަށް ކުރިއަށްދާނެ، ޝަރީޢަތުން ގޮތެއް ކަށަވަރުކުރަން ޤާނޫނީ ދަރަޖައެއް ލިބޭ ކަމަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/SC-A/75 **އިސްމާޢީލް އިލްޔާސް މުޙައްމަދު ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް** ޤަޟިއްޔާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.[37]

---

[35] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/SC-A/75 (އިސްމާޢީލް އިލްޔާސް މުޙައްމަދު ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް) ޤަޟިއްޔާގެ 36 ވަނަ ނުކުތާ

[36] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/SC-A/75 (އިސްމާޢީލް އިލްޔާސް މުޙައްމަދު ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް) ޤަޟިއްޔާގެ 37 ވަނަ ނުކުތާ

[37] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/SC-A/75 (އިސްމާޢީލް އިލްޔާސް މުޙައްމަދު ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް) ޤަޟިއްޔާގެ 43 - 44 ވަނަ ނުކުތާ

62. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2023/SC-A/16,17 **އަބްދުﷲ ޝާހިދު އަބްދުލްޙަކީމް އާއި އަޙްމަދު ޝަރީފް ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް** ޤަޟިއްޔާގައިވާނީ ހެކި ބަލައިގަތުމަށްފަހު، ހެކި އެއްކިބާކުރުމަށް ވަކި ހުށަހެޅުމެއްގެ ގޮތުގައި ޝަރީޢަތުގެ މަރުޙަލާގައި ފުރުޞަތު ނުލިބިގެންވެސް، އަދި އިންސާފާއި، އަދުލުވެރިކަމާއި، މަސްލަޙަތު ފުރިހަމަކަމާއި، އަދުލުވެރިކަމުގެ އުސޫލަކީ އެކަނި ބާރުއަޅާފައި، އެ ހެކީގެ ހެކިކަން ފުރިހަމަ ޝަރީޢަތުގެ މަރުޙަލާގައި ގެއްލިގެންދާކަމަށްވާނަމަ. ވަކި ހެކި ބަލާ ބަލައިގަތުމުން ޝަރީޢަތުގެ ކިބައިގެ މަރުޙަލާގައި ނިޔާ ނިންމުމުގެ މާނައަކީ މައްސަލައިގެ ޝަރީޢަތުގެ މަރުޙަލާގައި އެ ހެކީގެ ހެކިކަމުން ބަލަނީ ދިރާސާކުރެވޭ ވަކިވަކިން ހެކިތަކުގެ ތަފާތުތަކެއް، އެ ހެކިތަކަކީ ޝަރީޢަތުގެ ނިންމުމުގައި ބަލަހައްޓާ ނިންމުމުގައި، ބަލަހައްޓާ ނުލަހަ ބަލަހައްޓާ ނުވާ ހާ ވަކިވަރަކަށްކަން ކަނޑައަޅައިގެން ޝަރީޢަތުގެ މަރުޙަލާގައި ނު ވަޒަންކޮށް ދަށްކޮށް ވަޒަނުކުރާއިރު، ޝަރީޢަތުގެ މަރުޙަލާގައި ނު ވަޒަންކޮށް ހުކުމަށް ހެކިތަކަށް ބަލައިގަންނަވާފައިވެއެވެ.[38] މިގޮތުން އުސޫލަކީ ޝަރީޢަތުން ހެކި ގަބޫލުކުރުމާ ގުޅޭ ގޮތުން (ހެކީގެ admissibility އާ ގުޅޭ ގޮތުން) އިޖްރާއާތާއި މަރުޙަލާގައި ހުށަހެޅޭ ނިންމާ ނިންމުންތަކަކީ ޝަރީޢަތުގެ ތަފާތުވެސް އެ ހެކީގެ relevancy އާ ގުޅޭ ގޮތުން ބަހުސްކުރެވި ގޮތުގެ ނިންމުން ކަންކަން ކަމުގައެވެ.[39]

63. އެހެންކަމުން، ސައިކޮލޮޖިކަލް އެސެސްމަންޓް ރިޕޯޓުގެ ހައިސިއްޔަތާއިމެދު ނުވަތަ ބަހުސްކުރާވާތީ ޝަރީޢަތުގެ މަރުޙަލާގައި ސާބިތު އުފެއްދުމުގެ ފުރިހަމަ އަޚްލާޤީ ސާހުލު ވަޒަން އޮތެވެ. އަދި އެފަދައިން ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުމުގައި ނިންމުމުގައި ފާހަގަކޮށްފައިވާކަމާއި،

---

[38] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2023/SC-A/16,17 (އަބްދުﷲ ޝާހިދު އަބްދުލްޙަކީމް އާއި ޝަރީފް ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް) ޤަޟިއްޔާގެ 44 - 45 ވަނަ ނުކުތާ

[39] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/SC-A/75 (އިސްމާޢީލް އިބްރާހީމް ޒުހައިރު ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް) ޤަޟިއްޔާއިން ކަނޑައަޅުއްވާފައިވާ މި އުސޫލަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/SC-A/55 ޤަޟިއްޔާ އަދި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2023/SC-A/23 ޤަޟިއްޔާގައި ބަރޯސާވެވަޑައިގެންފައިވެއެވެ.

މިކަމުގައި އަބްދުއްސަލާމް މޫސާގެ ޢަދުލުވެރި ޝަރީޢަތެއް ލިބުމުގެ ޙައްޤު [illegible] ބަލަންޖެހެއެވެ.[40]

64. ފެންނަން އޮތް ޙަޤީޤަތަކީ ދައުލަތުން ހުށަހެޅި ހެކީގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭ ކުއްޖާގެ އިޤްރާރާއި [illegible] އެސެސްމަންޓް ރިޕޯޓު ތައްޔާރުކުރި [illegible] އާއި ކުއްޖާގެ ސައިކޮލޮޖިކަލް އެސެސްމަންޓް ރިޕޯޓު ތައްޔާރުކުރި [illegible] ދިފާޢުން ޝަރީޢަތުގެ މަރުޙަލާގައި ބަހުސްކޮށް [illegible] މީގެ އިތުރުން ކުއްޖާއި ކުއްޖާގެ [illegible] ކުށްވެރިކުރެވިފައިވާކަމެވެ. [illegible] ނިންމާފައިވެއެވެ.[41] އެހެންކަމުން، ސައިކޮލޮޖިކަލް ރިޕޯޓުގެ [illegible] ނުވަތަ [illegible] ނުވަތަ [illegible]

ޤާނޫނީ އިންޒާރުގައި ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 46 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބުނާ މިންވަރަށް ކުށުގެ އަމަލު ނުވަތަ ކަން ބަޔާންކޮށްދީފައިވޭތޯ

65. މި ނުކުތާގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ބުނެފައިވަނީ އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތަށް ދެވުނު ޤާނޫނީ އިންޒާރުގައި، ދައުލަތުގެ ސިފަތާއި ދައުލަތުގެ ސަރަހައްދުތަކުގައިވާ ކުށުގެ އަމަލަކީ ނުވަތަ ޖިނާޢީ އަމަލަކީ

---

[40] [redacted] ޖުވެނައިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު [redacted] "ސަރުކާރާއި [illegible]" (23 ޑިސެންބަރު 2021) ގެ 13 ވަނަ ނުކުތާ

[41] [redacted] ޖުވެނައިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 222/[redacted]/2021 ޤަޟިއްޔާގެ "ސަރުކާރާއި [illegible]"ގެ 29 ވަނަ ނުކުތާއިން ފެށިގެން 36 ވަނަ ނުކުތާގެ ނިޔަލަށް މިކަން ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

ތުހުމަތުކުރެވޭ ފަރާތަށް ބަޔާންދިނުމުގެ [illegible] [illegible] ކުރެވޭނެއެވެ. އަދި ޤާނޫނީ އިންޒާރުގައި ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 44 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބުނާ މިންވަރަށް ބާރުގެ އަމަލު ނުވަތަ ބިރު ބަޔާންކޮށްދިނުމެއް ނެތި ދަޢުވާ [illegible] ކަން ސާބިތުކުރެވިފައިވާނަމައެވެ.

66. ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 44 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކުރާ ކުށެއްގެ ތުހުމަތުގައި ހުއްޓުމުން [illegible] ހައްޔަރުކޮށް ހިފަން އޭނާއަށް އަންގާހިނދު، އޭނާއަށް ދޭންޖެހޭ ޤާނޫނީ އިންޒާރު [illegible]، މިގޮތުން [illegible] ޤާނޫނީ އިންޒާރު [illegible] އޭނާ [illegible] ކަމާއި، [illegible] ޤާނޫނުގައި ބަޔާންކުރާ ކޮން [illegible] ކަން ބަޔާންކުރެވިފައިވާކަމެވެ. މި ޤާނޫނީ އިންޒާރު ޖިނާއީ މައްސަލަތައް ތަޙުޤީޤުކުރުމުގައި ފުލުހުން އަމަލުކުރާނެ އިޖުރާއަތުގެ ގަވާއިދުގެ ޖަދުވަލު 2 ގައިވެއެވެ.[42]

67. މި މައްސަލައިގައި އަބްދުއްސަލާމް މޫސާގެ މައްޗަށް ދަޢުވާ ކުރެވިފައިވަނީ ކުޑަކުދިންނަށް ޖިންސީ ގޯނާކުރާ މީހުންނާމެދު ޚާއްޞަ އުސޫލުތަކުން އަމަލުކުރުމުގެ ޤާނޫނުގެ 3 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)އާ ޚިލާފަށް، އެ މާއްދާގެ (ށ)ގެ ދަށުން ކުރެވިފައިވާއިރު، 07 އޮގަސްޓް 2021 ގައި އަބްދުއްސަލާމް މޫސާ ސޮއި އިނގިލީގެ ނިޝާން ޖަހާފައިވާ "ހައްޔަރުކުރެވޭ މީހާގެ މަޢުލޫމާތު ފޯމު"ގައި އަދި "ހައްޔަރުގައި ބަހައްޓައިގެން ސުވާލުކުރާ މީހުންނަށް ދޭ ޤާނޫނީ އިންޒާރު"ގައި ހަވާލާދީ ޤާނޫނުގެ ނަމަކީ "ކުޑަކުދިންނަށް ޖިންސީ ގޯނާކުރާ މީހުންނާމެދު ޚާއްޞަ އުސޫލުތަކުން އަމަލުކުރުމުގެ ޤާނޫނު – ކުޑަކުއްޖަކާ ޖިންސީ އަމަލެއް ހިންގުން – 3 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ކުޑަކުއްޖަކާ ޖިންސީ އަމަލެއް ހިންގުން" މިފަދައިން ބަޔާންކުރުމުގެ އިތުރުން، އަދި ހައްޔަރުކުރުމުގެ ސަބަބު، އެއީ ކޮން ޤާނޫނެއްގައި ބަޔާންކުރާ ކޮން ކުށަކާ ގުޅިގެން ހައްޔަރުކުރި ކަން އަބްދުއްސަލާމް މޫސާއަށް އަންގާފައިވާކަމަށް އިޤްރާރުވެފައިވެއެވެ. މީގެ އިތުރުން، ހައްޔަރުކުރުމަށް ދޫކުރި ކޯޓު އަމުރުގައިވެސް މި ޤާނޫނުގެ މި މާއްދާއަށް ހަވާލާދީފައިވެއެވެ.

---

[42] ޖިނާއީ މައްސަލަތައް ތަޙުޤީޤުކުރުމުގައި ފުލުހުން އަމަލުކުރާނެ އިޖުރާއަތުގެ ގަވާއިދުގެ 47 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)

68. މި ނުކުތާގައި ދައުލަތުން ބުނެފައިވަނީ މިއީ ދަށު ކޯޓުގެ މަރުޙަލާގައި އަބްދުއްސަތާރު ދާސްތާ ދިފާޢުގެ ފަރާތުން ފާހަގަކޮށްފައިވާކަމަކަށްނުވާތީ، މި ނުކުތާ ބަލައިގަންނަންނުވާނެކަމަށެވެ. ދަށު ކޯޓުގައި ފާހަގަނުކޮށް ކަމެއް އިސްތިއުނާފުގައި ފާހަގަކުރުމަކީ ސާބިތުކުރެވޭނެ ބުނެފައިވަނީ ދަށު ކޯޓުގައި ފާހަގަނުކުރި ނުކުތާއަކަށްނުވާކަމުގައެވެ.[43]

69. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނުގެ 32 ވަނަ މާއްދާގައިވަނީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި މައްސަލަ ބެލުމުގެ އުޞޫލު. މިގޮތުން ހައިކޯޓުގައި މައްސަލަ ބެލޭނީ ދަށު ކޯޓުގައި ހުށަހެޅި ހެކިތަކާއި ދިފާޢުތަކާއި އަސާސްކޮށްގެން ބަލައިގެންނެވުމުގައި ބައްލަވަނީކަމަށެވެ.

70. ދަށު މަރުޙަލާގައި ފާހަގަނުކޮށް، ފާހަގަކޮށްފައިވާ ފުރުޞަތު ލިބި، ދަށު މަރުޙަލާގައި ހުށަހަޅާފައިނުވާ ނުކުތާތައް އިސްތިއުނާފު މަރުޙަލާގައި ނުބެލޭނެކަމަށް **ޝާހިދު ނަސީރު ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް**[44] މައްސަލާގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުން ނިންމާފައިވެއެވެ. އަދި މި ނިންމުމަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުން ތާއީދުކޮށްފައިވެއެވެ.[45]

71. މި މައްސަލައިގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނުގައި އިޙްތިރާމްކޮށް، އަދި ޤާނޫނީ ނުކުތާއެއް ބަލައިގަނެވޭނެގޮތުން ބަޔާންކޮށް، ނަމަވެސް އަދި ޤާނޫނީ ބައްޓަންކޮށް ފުރުޞަތު ހުށަހެޅިނަމަވެސް ބަޔާންކޮށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/SC-A/57 **ޢަބްދުﷲ ޙަސަން ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް** ޤަޟިއްޔާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.[46] އެއީ ހުށަހަޅާ އަދި ޤާނޫނީ ނުކުތާއަކީ އަމުރު އިންސާފު ގެއްލުނުކަމުގައި ކޮންމެހެން ދިފާޢުކުރަންޖެހޭ ނުކުތާއަކަށްވާނަމަ، ނަމަވެސް ހުށަހަޅާ އަދި ޤާނޫނީ

---

[43] ދިފާޢުން އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ބުނެފައިވަނީ މި އިސްތިއުނާފުގައި ހުށަހެޅި 20 ޖުލައި 2024ގައި ޝަރީޢަތް އަޑުއެހުމުގައެވެ.

[44] މި ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2014/HC-A/83 ޤަޟިއްޔާ

[45] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2017/SC-A/41 ޤަޟިއްޔާ

[46] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/SC-A/57 (ޢަބްދުﷲ ޙަސަން ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް) ޤަޟިއްޔާގެ 10 ވަނަ ނުކުތާ

ނުކުތާއަކީ މައްސަލަ ނިންމާ ގޮތެއްގެ ސަބަބުން ބުރުވާ ސީދާ ގުޅުމެއްވާ ކަމަކަށްވާނަމަ، ނުވަތަ އިސްތިއުނާފުކުރާ މައްސަލައާ ސީދާ ގުޅިފައިވާ ނުކުތާއެއްކަމަށެވެ.[47]

72. މި ފަދަ ހާލަތްތަކުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ އިސްތިސްނާ ބާވަތެއް މި މައްސަލައިގައި ހިމެނޭކަމުން އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތަށް ބަލައިގަނެވޭނެކަމަށް، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/SC-A/57 **ޢަބްދުﷲ ޝަރީފް ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް** ދިވެހިރާއްޖޭގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ އުޞޫލަށް ރިޢާޔަތްކޮށް، ދަށު ކޯޓުގައި ފާހަގަކުރާ އަމުރު ޖާރީ ނުކުތާއެއް މި މަރުޙަލާގައި ބަލައިގަންނަންޖެހޭ ބާވަތެއް އޮޅުންފިލުވައިދޭ ނުކުތާއެއް، މި އިސްތިއުނާފު ނުކުތާ ބަލައިގަނެ އެއް ފަދަ ގޮތެއް ކަނޑައަޅަންޖެހޭ ނުކުތާއެއްކަމުގައި ނުދެކެމެވެ.

އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ މައްޗަށް ކުށް ސާބިތުވާކަމަށް ނިންމާފައިވާ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/HC-A/262 **ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް ވ. މޫސާ ޢަލީ** ދިވެހިރާއްޖެ، ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2014/SC-A/26 **ޢައްބާސް ޙުސައިން ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ ޤަޟިއްޔާ** ދިވެހިރާއްޖެ، ހައިކޯޓުގެ ގަވާއިދުތަކުގެ 15 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) އާއި (ނ)ގެ 1 ވަނަ ނަންބަރާއި، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 51 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)އާ ޚިލާފްވޭތޯ ނުވަތަ ނޫންތޯ

---

[47] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/SC-A/57 (ޢަބްދުﷲ ޝަރީފް ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް) ދިވެހިރާއްޖެއިން ފެށިގެން ކުރިއަށްދާ މި އުޞޫލު ޤާއިމް ކުރެވުނު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2021/SC-A/77 (ޙުސައިން ޝަރީފް ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް) ދިވެހިރާއްޖެ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2021/SC-A/107 (ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް ވ. އަޙްމަދު ޝިފާޒް (ޖީނާ) ދިވެހިރާއްޖެ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2021/SC-A/106 (ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް ވ. ޢަލީ ޝަރީފް (ޖީނާ) ދިވެހިރާއްޖެ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/SC-A/12 (ޝާހީން ޢަބްދުﷲ ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް) ދިވެހިރާއްޖެ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2021/SC-A/89 (ޢަލީ ޝަރީފް ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް) ދިވެހިރާއްޖެ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2021/SC-A/40 (ޙުސައިން ޝިފާޒް ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް) ދިވެހިރާއްޖެ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/SC-A/60 (ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް ވ. 3 ފަރާތެއް) ދިވެހިރާއްޖެ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2024/SC-A/53 (ޙަސަން ޝަރީފް ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް) ދިވެހިރާއްޖޭގައި ތަބާވެވޭނެކަމަށެވެ.

73. މި ނުކުތާގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ބުނެފައިވަނީ ކުއްޖާގެ ހަށިގަނޑުގައި ނުވަތަ ކުއްޖާ ވެއްޓިގެން ހުރި ޒަޚަމްތަކުގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން އަތުލިޔަކަން ކަށަވަރުކުރުވުމަށް ވަގުތުން ވަގުތަށް ޖެހުން ނަގައި، ކުއްޖާ ޑޮކްޓަރަށް ދައްކައި މެޑިކަލް ރިޕޯޓް ހައްދާފައިވާކަމަށާއި، އެއީ އެއްވެސް ނަތީޖާއެއް އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތާއި ދެކޮޅަށް ދިމާވާ ނުވަތަ ސާބިތުކޮށްދޭން ހުށަހަޅާފައިވާކަމަށާއި، ކުއްޖާގެ އަނގަބަހުގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތް ހިފިކަން ކުއްޖާ ބުނާ ކަމަށް އެއް ވާހަކައެއް ވަކި ތަފްސީލާއި ހަރަދުން އަދަދެއް އުފެދިގެން އައި ފާހަގަކޮށްފައިވާކަމަށް، މިކަމަށް ރިޕޯޓުކޮށްފައި ނުވި ސުކޫލްގައި ބަލާބަރުވެރިކަމަށް ފާހަގަކޮށްފައިވާ ކަމަށާއި، މިއަދަށް ކޮން އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ މައްސަލަ ކުރިން ސާބިތުވާކަމަށް ކަނޑައަޅާފައިވާކަމަށެވެ.

74. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/HC-A/262 **ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. ފާރިސް ޢަލީ** ގެ ޝަރީޢަތުގައިން އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތް ނަގާފައިވާ އުސޫލަކީ ކަމާބެހޭ ޤާނޫނުން ޖިންސީ ގޯނާކުރުމާބެހޭ މައްސަލަތަކުގައި ހުށަހަޅާ ހެކި ނުހަމަވެފައިވާ ގޮތުން ބަލާއިރު ހުށަހަޅާފައިވާ ހެކިތަކުގެ ތެރެއިން ބަލައިގަތުމަށް ބޭނުންކުރެވޭ ހެކިތަކުގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށްފައިވާ ކުށުގެ ހަގީގަތް ކަށަވަރުކުރެވިދާނެ ކަމަށް، އެ ކުއްޖާ އެ ހާދިސާ އަކީ ފަރުދު އަދި އޭގެ މަތިން ބަޔާންކޮށްދީފައިވާ ހާދިސާއެއްކަމަށް ބުނެފައިވާތީ، އަދި އެއީ ހަޤީޤަތެއްކަމަށް އަންގައިދީފައިވާ ފަރާތްތަކުގެ ގޮތުގައި ކަނޑައެޅުނު ކުށެއްކަމަށް ބަލައިގަނެވޭނެ އުސޫލުތަކެއް ނެތަސް ފަސޭހަކަމާއެކު ކަމުގެ ހަޤީޤަތް ކަށަވަރުކުރެވޭނެ ކަމަށާއި، އެ ހުކުމުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާނެއެވެ، އެ ކުއްޖާގެ އަނގަބަހުން ދޭ ހެކި ސާބިތުކަމާ ނުލައި ބަޔާންކޮށްދީފައިވާ ސާބިތުކުރުމަށް ބަލައިގަނެވޭ ހެކިތަކެއް ކަމުގައިވާނަމަ، އެ ކުއްޖާގެ ކުށެއް އެ ކަން ސާބިތުވާކަމަށް ކަނޑައެޅުމަށް ބަލައިގަނެވޭ ޤަރީނާތަކެއްކަމަށް އެ ފާހަގަކުރާގޮތުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.[48]

---

[48] އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން އިސްތިއުނާފު ހުށަހެޅި 23 މާރިޗު 2023ގެ ޝަރީޢަތުގައި މި އިސްތިއުނާފުގެ ނުކުތާ ހުށަހަޅަމުން ތަފްސީލުކޮށްދީފައިވެއެވެ.

75. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2014/SC-A/26 **ޢަރުޝާދު ހުސައިން ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް** ގެ ޤަޟިއްޔާއާ ގުޅުވައިގެން އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ބުނެފައިވަނީ ކަމުގެ އެންމެ އިންސާފުވެރި ޝަރީޢަތެއްގެ ޙައްޤު ދިނުމަށް ސާބިތުވެފައި އޮތުމާ ދެކޮޅު ކަމުގެ އިންސާފުވެރި ފުރިހަމަވެފައި އޮތުމާ ތަފާތު ހާލަތްތަކެއްގައި، މިއީ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 15 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) އަދި (ނ) ގައިވާ އުސޫލުތަކާއި، ކުށުގެ ހުކުމެއް ޖެހުމަށް ކަނޑައެޅޭ މިންނަށްވުރެ ބޮޑު އަދަބެއް އަމަލުކުރުމުގެ ޤާނޫނުގެ 47 ވަނަ މާއްދާގައި ހުރި ވަރަށް ހުރި ދިމާވެއްޖެނަމަ، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 51 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައިވާ ފަދައިން ކުރު ސާބިތުވާނަމަ ނުލިބިވާން ކަމުގައެވެ.[49]

76. މި ޤަޟިއްޔާގައި ގެއްލުން، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ މައްސަލަ ބަލާނީ ކުށަކީ ހާލަތު އަދަބެއް ކަނޑައެޅިފައިވާކަމާއި، ކުށްގެ ވަރަކީ ފުރުޞަތުކަމުގެ ބަލާނެވެ. އަދި މި ފުރުޞަތުގަނޑުކަމުގެ މައްސަލަ ސަބަބުކަމުގެ ގޮތުގައި، ދަރު ކޯޓުން މިކަން ވަކިންކަންފަދައިވާކަމުގެ ބަލާނެވެ.

77. މި ބާވަތުގެ މައްސަލަތަކަށް ޙައްދުގާ ކުށްކުރިނަމަކަށް ޖިންސީ ގޯނާކުރީ މިންވަރުގެ ޙައްދުގެ އުސޫލުތަކަށް އަމަލުކުރުމުގެ ޤާނޫނުގެ އެއް މަޤްޞަދަކީ، ސަރަޙައްދުގެ މުޖުތަމަޢު ރައްކާތެރިކަމުގެ ބާވަތުގެ ހުކުމް ދިނުމެވެ، ކުށްކުރިމީހަކު ކުރި ޖިންސީ ގޯނާ ސާބިތުކުރުމަށް ދިނުމު ބާވަތުގެ ހުކުމް ދެއްވުމުގައި، ރައްކާތެރިކަމުގެ ހުކުމް މިންގަނޑު ދެއްވުމުގެވެ. މި މަޤްޞަދަކު ހުކުމްދޭ ގޮތަކަށް، މި ޤާނޫނުގެ 47 ވަނަ މާއްދާއިންނެވެ.

78. މި ޤާނޫނުގެ 47 ވަނަ މާއްދާގައިވާ އެހެން ޤާނޫނުތަކުގައި، ޖިނާއީ ކުރު ސާބިތުކުރުމަށް ބޭނުންވާ ހުކުމް މިންގަނޑުތަކަށް ނުވަތަ ސަރަޙައްދަށް ފޮނުވުމާ ހުކުމް ބާވަތްތަކަށް އެހެން ގޮތަކަށް ބަދަލުކުރަނިވިއެވެ، މި ޤާނޫނުގެ ބުރަދަނޑުކަން ނުވަތަ މި ޤާނޫނުގެ ދަށުން އުޅުނު ދަތިވެފައިވާ، މިގޮތުން، ކުށްކުރަމުންދާ ޖިންސީ އަމަލެއް ހިނގައިދިޔަކަން ސާބިތުކުރުމަށްދަނީ، ނުވަތަ މި ޤާނޫނުގައި

---

[49] އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން އިސްތިއުނާފު ހުށަހެޅި 23 ޖަނަވަރީ 2023ގެ ޙަވާލާދީގައި މި އިސްތިއުނާފު ނަންބަރު ހުށަހަޅާފައިވާ މިގޮތް ތަފާސީލުކުރަމުންނެވެ.

ކުށެއް ސާބިތުކުރުމަށްޓަކައި، އަންނަނިވި ބާވަތުގެ ހެކީގެ ތެރެއިން މަދުވެގެން ފަސް ބާވަތުގެ ހެކި ހުރެއްޖެކަމަށްވާނަމަ، އެ ހެއްކަކީ، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 51 ވަނަ މާއްދާގެ (އ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ފަދައިން، މީހަކު ކުށެއް ކޮށްފިކަން އެކަށީގެންވާ ޝައްކެއްނެތި ޝަރީޢަތަށް ސާބިތުކުރުން ބޭނުންވާ މިންވަރަށް [illegible] ހުށަހަޅައިގެން ކަމެވެ. އެ މާއްދާގައި ބަޔާންކުރަނީ އަންނަނިވި ބާވަތުގެ ހެކިތަކެވެ.

(ނ) ޖިންސީ އަމަލު [illegible] ހިނގައިފިކަން ސާބިތުކޮށްދޭ [illegible] [illegible]

(ރ) ސައިންޓިފިކް ތަޙުލީލުތަކުން ދައްކާ ނަތީޖާ

(ބ) ހާދިސާ ފެނުނު މީހުންގެ ބަޔާން

(ޅ) ފޮރެންސިކް [illegible] [illegible] ރިޕޯޓް ހެކި

(ކ) ވީޑިއޯ [illegible] ރިޕޯޓް ހެކި

(އ) [illegible] [illegible] [illegible] ނުވަތަ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކުއްޖާގެ މައިންބަފައިންނަށް، ނުވަތަ ގާތްތިމާގެ މީހުންނަށް، ނުވަތަ [illegible] ނުވަތަ ޓީޗަރުންނަށް، ނުވަތަ ސިއްޙީ އެހީތެރިންނަށް، ނުވަތަ ސައިކޮލޮޖިސްޓުންނަށް، ނުވަތަ ސައިކިއެޓްރިސްޓުންނަށް، [illegible] [illegible] [illegible] ނުވަތަ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކުއްޖާގެ [illegible] ބަޔާން

(ވ) [illegible] [illegible] ނުވަތަ [illegible] [illegible] ކުއްޖާގެ [illegible] ބަޔާން

(މ) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ނުވަތަ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ނުވަތަ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible]

(ފ) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

(ނ) އެ ކުއްޖާއަކީ ޖިންސީ އަމަލު ހިންގި މީހަކީ ކުރިން ޖިންސީ އަމަލު ހިންގި މީހެއްކަން ސާބިތުވެފައިވުން

(ރ) ޚާއްޞަ ހާލު

(ބ) މައްސަލަ ބެލި ހައިކޯޓުން ކުއްޖާއާ އިންޖެކްޝަނުގެ ކުށް ކުރުމަކީ ކުށްކުރުމުގެ ހާލަތެއް ކަމުގައި

79. ކުޑަކުދިންނަށް ޖިންސީ ގޯނާކުރުމުގެ އަމަލުތަކަށް އަދަބު ކަނޑައަޅާ ދުވަހު ހިނގައިދިޔަ ތަފްޞީލު ސާބިތުކުރަން ކުރިމަތިވާ ޤާނޫނީ ދަލީލު މިނިވަން މުސްތަޤިއްލު ހާލަތުގެ ވަނަ ބާވަތުގެ ކުށުގެ ނުވަތަ ޤާނޫނުގެ ވަނަ 12 (ބާރަ) ހުއްދަ ކަނޑައަޅާފައިވާ އެ ހާލަތަކީ އަދަބު އިތުރުކުރާނެ ހާލަތެއް މުސްތަޤިއްލު ހާލަތު ކަމަށް ޤާނޫނު ކަމުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/SC-A/77 **ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. އަޙްމަދު ފަޒީލް** ގެ މައްސަލައާއި، އެ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2017/SC-A/16 **ދިވެހި ދައުލަތު (ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް) ވ. ޢަލީ ޝާހިދު** ގެ މައްސަލައިގައި ކަނޑައަޅާފައިވެއެވެ. އިސްވެ ކަނޑައެޅިފައިވާ ހާލަތު، އެގޮތުގައި ވަކިވަކި ހާލަތަކުގެ ގޮތުގައި ބެލުމުގެ ބަދަލުގައި، ޤާނޫނުގެ މަޤްޞަދަކީ ކުއްޖާއާމެދު ކުށްކުރާ ހާލަތުގައި ހާލަތުގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް ހާލު ބަލާ މިފަދަ މައްސަލަތައް ސާބިތުކުރުމުގެ އަސާސަކަށް ބެލުމުގެ، އެ ނޫން ހާލަތަކީ ކުއްޖާ ދިފާޢު ހާލަތު ކުރިޔަށް ކުޑަކުދިންގެ ވަސީލަތްތަކުގެ ގޮތުގައި ބަލައިގަތުމަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/SC-A/77 **ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. އަޙްމަދު ފަޒީލް** ގެ މައްސަލައިގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.[50]

80. މިގޮތުން، ކުޑަކުދިންނަށް ޖިންސީ ގޯނާކުރާ ކުށުގެ ޤާނޫނުގެ އިސްތިސްނާއަކަށް އަމަލުކުރުމުގެ ޤާނޫނުގެ 47 ވަނަ މާއްދާގައި ބުނާ 12 (ބާރަ) އަހަރުގެ ކުރިން ބުނެވޭ މުއްދަތުން 05 (ފަހެއް)

---

[50] މި ބާވަތުގެ ތަފްޞީލު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ އެހެން މައްސަލަތަކުގައި ވެސް ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. އެގޮތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/SC-A/42 (ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. އަބްދުﷲ ޝަމީމް) ގެ މައްސަލައާއި، އެ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/SC-A/40 (މުޙައްމަދު ޝިހާމް ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް) ގެ މައްސަލައާއި، އެ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/SC-A/60 (އިސްމާޢީލް ސަޢީދު ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް) ގެ މައްސަލައާއި، އެ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/SC-A/94 (ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. މުޙައްމަދު ނަޒީމް) ގެ މައްސަލަ ބަލާލުން.

ޤާނޫނުގެ ދަށުން ހުށަހެޅިދާނެ، އެއީ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 51 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބުނާފަދައިން [illegible] ކުށެއްކޮށްފިކަން އެކަށީގެންވާ މިންވަރެއްގެ ޝައްކުނެތި ސާބިތުކުރުމަށް ބޭނުންވާ މިންވަރަށް ދަލީލާއި ހުށަހެޅުމުގައި ބަލަންވާނެކަމެވެ. އަދި [illegible] [illegible] (05 (ފަހެއް) [illegible] [illegible]) [illegible] ދުރުކުރުވައިދިނުމަށްވެސް، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 51 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބުނާ އެކަށީގެންވާ މިންވަރެއްގެ ޝައްކެއްނެތް މިންވަރަށް ކުށެއް ޝަރީޢަތުގައި ސާބިތުވާނަމަ އެ ކުށް ސާބިތުވާނެކަމަށް ކަނޑައެޅުމަށް ކުޑަކުދިންނަށް ޖިންސީ ގޯނާކުރާ މީހުންނާމެދު [illegible] [illegible] އަމަލުކުރުމުގެ ޤާނޫނު ކަނޑައަޅާފައިވެއެވެ.[51]

81. ކުޑަކުދިންނަށް ޖިންސީ ގޯނާކުރުމުގެ [illegible] މައްސަލައެއް [illegible] ކުއްޖާ [illegible] [illegible] މައްސަލައަކާމެދު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/SC-A/77 **ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. [illegible] [illegible]** ގެ ޝަރީޢަތުގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ ފަދައިން މިފަދަ މައްސަލަތައް ސާބިތުކުރުމުގެ އަސާސަކީ ކުއްޖާގެ ބަސް [illegible]، ކުއްޖާ [illegible] [illegible] ނުވަތަ ކުއްޖާގެ ބަޔާން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ނުވަތަ [illegible] [illegible] މައްސަލަ ބަލާ ފަނޑިޔާރަށް [illegible] 03 (ތިނެއް) ކަމެއް މި ޝަރުޠުތަކުގައި ބަލަންޖެހޭނެއެވެ. އެއީ:

1. ކުއްޖާގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]،
2. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] ކުއްޖާގެ [illegible] [illegible] [illegible]،
3. [illegible] ކުއްޖާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

82. [illegible] ޝަރުޠުތަކުގައި މި 3 (ތިނެއް) ކަންކަން [illegible]، މިއީ ކޯޓުން މައްސަލައެއްގައި ބެލުން [illegible] ކަންކަން [illegible] [illegible]. އެހެނީ، ކޯޓުން [illegible] އެ މައްސަލައިގެ [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] ކުއްޖާއަކީ [illegible] [illegible] އުމުރުގެ ކުއްޖެއްކަމުގައިވާނަމަ، އެ ކުއްޖާގެ [illegible] [illegible] މައްސަލައިގެ [illegible]

---

[51] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2018/SC-A/24 ([illegible] [illegible] ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް) ގަޟިއްޔާގެ 24 ވަނަ ނުކުތާ

ވަޒަންކުރުމުގައި މައްސަލައިގެ ޙަޤީޤަތްތަކާއި ގުޅުން ހުރި ކަމެއް ނޫނެވެ. އަދި ކުޑަކުދިންނާމެދު ޖިންސީ ގޯނާ ކުރާ މައްސަލަތަކުގައި އަނިޔާ ލިބުނު ކުއްޖާގެ އުޅުން ހުންނަ ގޮތާ ކުއްޖާގެ ތެދުވެރިކަން ވަޒަންކުރަން ބޭނުންކުރެވޭ ސިފައެއްގެ ގޮތުގައި، ނުވަތަ އެ ކުއްޖަކާ ތެދު ޖިންސީ އަމަލެއް ހިންގަން [illegible] [illegible] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/SC-A/77 **ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. އަހްމަދު މުހައްމަދު** ގެ މައްސަލާގައި ފަނޑިޔާރު އައިޝާ ޝުޖޫން މުޙައްމަދު ފާހަގަކުރައްވާފައިވާފަދައިން،[52] މި ބާވަތުގެ ކޭސްގެ މައްސަލަތަކުގައިވެސް ޖިންސީ ގޯނާ ކޮށްފައިވާ ފަރާތާއި ކުއްޖާއާ ހުރި ގުޅުމާއި، ގޮތް ކަމާއި، ކުއްޖާގެ އުމުރާއި، އެ މައްސަލައިގެ ކަން ހިނގައިދިޔަ ގޮތުގެ ތަފްޞީލް، އެ މައްސަލައިގައި ހުށަހަޅާފައިވާ ހެކިތައް ވަޒަންކޮށް، [illegible] [illegible].

83. މިކަންކަން މި މައްސަލަގެ ހަޤީޤަތްތަކުގެ [illegible] [illegible] ތަޢާރުޟުވާކަމަށް، ދައުލަތުން މި ދަޢުވާ ސާބިތުކުރުމުން އަންނަނިވި ހެކިން ހުށަހަޅައި، ހެކިބަސް އަޑުއައްސަވައިދިނުން އެދިއެވެ.

83.1 ދިފާޢު ފުރުޞަތުގެ ދުވަހުގެ ޕޮލިސް ސާޖަންޓް މުޙައްމަދު އަޙްމަދު ހާޒިރުކުރުމަށް [illegible] ބަޔާނުން،[53] މައްސަލައިގައި ހިމެނޭ ކުއްޖާގެ ބަޔާން ނަގާފައިވާ މި ޝަހާދަތްތަކުގައި [illegible] 2021 ވަނަ 06 [illegible] [illegible] ކުއްޖާގެ ހާދިސާ ހިނގައިދިޔަ ވަގުތުގައި ކުއްޖާ ގޭގެ [illegible] ސައިކަލުން އިނދެ، އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

---

[52] ބަޔާންކުރެވިފައިވާ ފައިސަލާގެ 71 ވަނަ ނުކުތާ

[53] [redacted] [illegible] 222/[redacted]/2021 ވަނަ [illegible] "[illegible]" [illegible] 13 ވަނަ ނުކުތާ

ދިނީ ކުށްވެރި ނޫން ކަމަށާއި، އަބްދުއްސަލާމް މޫސާ އެ ކުއްޖާ ގާތު ކުށްވެރި [illegible] ހަދައި، ކުށްވެރި [illegible] އާއި [illegible] [illegible] [illegible] ކުއްޖާ [illegible] ކަމަށާއި، ކުއްޖާގެ [illegible] އަބްދުއްސަލާމް މޫސާ [illegible] އިރު ކުރު [illegible] ދަމައިގެން ކުއްޖާ ކަމަށާއި، އޭގެ ފަހުން ދަމައިގެން ހުރި [illegible] މަތިން ދޮރުމަތީގައި [illegible]، [illegible] ހުރި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ހުރި [illegible] [illegible] ކުރި ކަމަށާއި، ކުއްޖާ [illegible] [illegible] [illegible] ދިޔައިރު އެ [illegible] [illegible] ކަމަށް [illegible] ދުވަހު [illegible] [illegible] ކަމަށާއި، ކުއްޖާގެ ބައްޕާ [illegible] [redacted] ގައި ހުންނަ [illegible] [illegible] [redacted] [illegible] [illegible] [illegible] ގޮތުން [illegible] [illegible] [illegible] ކަމަށާއި، އަދި ކުއްޖާއާ [illegible] [redacted] [illegible] [illegible] [illegible] ކަމަށެވެ.

83.2 [redacted] ފެމިލީ އެންޑް ޗިލްޑްރަން ސަރވިސް ސެންޓަރުގެ ސޯޝަލް ސަރވިސް ވޯކަރ ޚަދީޖާ މާމޫން ހެކިބަސްދީފައިވާ ގޮތުން ބަލާއިރު،[54] [redacted] ފެމިލީ އެންޑް ޗިލްޑްރަން ސަރވިސް ސެންޓަރުގެ ރިޕޯޓަކީ (ނަންބަރު FCSC-B/REP/2021/23) ޚަދީޖާ މާމޫން ތައްޔާރުކުރި ރިޕޯޓް ކަމަށާއި، އެއީ އެ ބާވަތުގެ މައްސަލަތަކާ ގުޅިގެން ކުއްޖާގެ އިޖުތިމާޢީ ހާލަތު ވަޒަންކުރުމުގެ ގޮތުން ތައްޔާރުކޮށްފައިވާ ރިޕޯޓެއް ކަމަށާއި، މިގޮތުން ކުއްޖާއާ ބެހޭ ސިއްރީ މަޢުލޫމާތުގެ އިތުރުން ތަހުގީގާއި ކުއްޖާގެ އުމުރާއި ނަފްސާނީ ރެކޯޑުކުރުމާއި، ކުއްޖާ ރައްކާތެރިކުރުމާއި މައިންބަފައިންގެ ހިސްޓްރީ ފަދަ މަޢުލޫމާތު ހިމަނާފައިވާކަމަށެވެ. މީގެ އިތުރުން [illegible] [illegible] ގުޅޭ އެއްވެސް ވާހަކައެއް [illegible] މި [illegible] ކުއްޖާ

---

[54] [redacted] [illegible] 2021 [illegible] 222/[redacted]/2021 [illegible] 14 [illegible]

ހިއްސާކޮށްފައިނުވާކަމަށާއި، އަދި ހާދިސާއާ ގުޅޭ ގުޅުން އެއްވެސް ވަރަކަށް ކުއްޖާއާ ސާބިތުކޮށްފައިނުވާކަމުގައެވެ.[55]

83.3 ކުއްޖާގެ ސައިކޮލޮޖިކަލް އެސެސްމަންޓް ރިޕޯޓް ތައްޔާރުކުރި ސައިކޮލޮޖިސްޓް އާސިޔަތު އަބްދުލްހާދީ [illegible] [illegible] ގޮތުން ބަލާއިރު،[56] ކުއްޖާއާ ގުޅޭ ގުޅުން ހަދާފައިވާ ސައިކޮލޮޖިކަލް ރިޕޯޓް [illegible] ނަންބަރު PSYC-590/2021 ރިޕޯޓުގައި މި ހާދިސާއާ ތައްޔާރުކުރި ރިޕޯޓްއަކަމަށާއި، އެއީ 15 އަހަރުގެ މި ކުއްޖާއަށް ޖިންސީ ގޯނާ [illegible] ކުއްޖާގެ ނަފްސާނީ ހާލަތު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އެސެސްމަންޓްއަކަމަށާއި، އެގޮތުން ކުއްޖާއާ [illegible] [illegible]، ކުއްޖާގެ [illegible] ކުއްޖާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އެ [illegible] ކުއްޖާގެ [illegible] [illegible]، ކުއްޖާއަށް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކުއްޖާ [illegible]. ކުއްޖާއާއެކު [illegible] [illegible] [illegible]، ކުއްޖާއަށް ޖިންސީ ގޯނާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، ކުއްޖާގެ [illegible] [illegible] [illegible] އަދި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، ޖިންސީ ގޯނާގެ [illegible] އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކުއްޖާގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އެ [illegible] [illegible] [illegible] އެ ކުއްޖާ [illegible]. މިއީ [illegible] ކަމަށް ޤަބޫލުކުރެވޭ ކަމުގައެވެ.

---

[55] [illegible] 2019/SC-A/93 [illegible]

[56] [redacted] [illegible] 222[redacted]/2021 [illegible] 15 ވަނަ [illegible]

83.4. [redacted] ދިގަދި [redacted] ހެކިބަސް ދިފާޢުގެ ގޮތުން ހާޒިރުކުރި،[57] [redacted] ގެއަށް ދާން ކުއްޖާގެ ކޮޓަރިއަށް ވަދެއިރު ކުއްޖާ އޮތީ ބަނޑުން ތޮށްކޮށްލައިގެން، ހިރިހަމް ވީކަމަށާއި، އެގޮތުން، ސަރާމް ބޭނުން ކަމަށް ބުނި ކަމަށާއި، ކުއްޖާ ޖިންސީގޮތުގައި އިސްނާ އަނބުރާސަލާމް ދާން ކުއްޖާގެ ފަރިހަމަކަމުގެ އަތްއަޅާލައި، ހަދަ ދޮށް ބާރުލައި ކަތުރުކުރުމުގައި އަތް ލާނެގޮތް ކުއްޖާ އަތް ޒަރޫރަތުގައި ފުރުވާދިނުން ކުއްޖާގެ ބޭރުގެ ހިސާބުތަކަށް ކުއްޖާ ބޭނުން ކަމަށާއި، ކުއްޖާ ބޭނުން ވަރަކަށް ހިއްލާ އަތް ([redacted]) މެސެޖުކުރި ކަމުގައި ބުނެފައިވާކަމުގައެވެ.

83.5. [redacted] ދިގަދި [redacted] ހެކިބަސް ދިފާޢުގެ ގޮތުން ހާޒިރުކުރި،[58] 6 ޑިސެމްބަރު ވީ ހުކުރު ދުވަހު 11:03 ޖެހިގައި އިންސްޓަގްރާމުން ކުއްޖާ މެސެޖުކުރިކަމަށާއި، އެ މެސެޖުގައި އޮތީ، ކުއްޖާ އެދީ ގެއަށް އަނބުރާސަލާމް ދާން އެދި ކަމަށާއި، ކުއްޖާ ޖެހިގައި އިންސާ ކުއްޖާގެ އަދި ތަންތަނާ އަތްލާން ހުށަހެޅިކަމަށް ކަމަށެވެ.

84. މި މައްސަލައިގައި ދަށު ކޯޓުން ހެކި ވަޒަންކުރުމުގައި ކުއްޖާ ދިން ބަޔާނަށް ހަވާލާދީފައިވާ ހަރަކާތްތަކުގެ މައްސަލަ ބަލައި، ކުއްޖާގެ ހެކިބަސް ބޭނުންކުރުން އެއްގޮތްވާތީ، ކުއްޖާގެ ބަސް އެއްގޮތްވާތީ، އަދި ކުއްޖާ ދޭ ހަރަކާތްތަކުގެ އިތުބާރު އޮތުމަ ބަލައި، މިކަންކަން ބަޔާންކޮށް، ނަތީޖާއަކަށް ވާސިލުވެފައިވެއެވެ.

85. މިގޮތުން މި ކުއްޖާ ހަރަކާތެއް ހަރަކާތްތަކުގެ މައްސަލަ ބަލައިރު، މިކަން ފުރަތަމަ ހިއްސާކުރި އިންސްޓަގްރާމް މެސެޖުތަކުން ކުއްޖާގެ ދަރިފުޅު [redacted]އެވެ. [redacted]އާ ހިއްސާކުރި މެސެޖުގައިވާ ކުއްޖާ ޖިންސީގޮތުގައި އިސްނާ އަނބުރާސަލާމް ދާން ކުއްޖާގެ ބަލައި ޖިންސީގޮތުގައި އިރިނަށް ކުއްޖާގެ ފަރިހަމަކަމުގެ އަތްލައި ކުއްޖާގެ ބޭރު ހިސާބުގައި އަތްލާން ހުށަހެޅިކަމަށް ބުނެފައިވާކަމުގައެވެ. ދެން މި ވާހަކަ ކުއްޖާ ހިއްސާކުރައިފައި ކުއްޖާގެ ދަރިފުޅު [redacted]އެވެ. [redacted]

---

[57] [redacted] މެސެޖުތައް ހާޒިރުކުރި ޝަރީޢަތް 2021/[redacted]/222 ވަނަ މައްސަލައިގެ "ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތުގެ ރިޕޯޓު"ގެ 16 ވަނަ ނަންބަރު

[58] [redacted] މެސެޖުތައް ހާޒިރުކުރި ޝަރީޢަތް 2021/[redacted]/222 ވަނަ މައްސަލައިގެ "ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތުގެ ރިޕޯޓު"ގެ 17 ވަނަ ނަންބަރު

ކައިރިގައި ކުއްޖާ ބުނެފައިވާ ކުއްޖާ ޖިންސީގޮތުގައި އިސްނާ އަބްދުއްސައްތާރު މޫސާ ކުއްޖާގެ ފަލަސްގަނޑުގައި އަތްޕާކަވައި، ހަމަ ދޮޅާ ކިޔާލައި ކަރުދަރުގައި އަތް އުނގުޅުވުމުން ކުއްޖާ އަތް ފޯރާލައި ބުނުއްވަނިކޮށް ކުއްޖާގެ ބަނޑުބަގައި ވައްޓާލިކަން ކުއްޖާ ބުނި ކަލަގައި [redacted] ހަރަކާތް ދިމާވެފައެވެ. އޭގެ ފަހުން ކުއްޖާ މި ވާހަކަ ހާމަކުރުމުން ފުލުހުންގެ ތަހުގީގު ހިންގި ފުލުހުންގެ ދިރާސާގެ ސިއްރިއްޔަ ސާބިތުކުރުން މަޢުލޫމާތު އެއްކުރެވިފައެވެ. ސިއްރިއްޔަ ސާބިތުން މަޢުލޫމާތު އެއްވެދިޔަ ހުށަހަޅާ ދިރުން ބުނެފައިވާ ކުއްޖާގެ ފަރާތުން އަބްދުއްސައްތާރު މޫސާ އަތްލި ކަމަށް ކުއްޖާ ބުނެފައިވާކަމާއި، އެގޮތަށް ކަމަށް ކުއްޖާގެ އަރިހުގައި އަބްދުއްސައްތާރު މޫސާ އަތްލި ކަމަކާއި، އެގޮތަށް ކަމަށް ބަލާއިރު ކުއްޖާގެ ބަނޑުބަގައި އަބްދުއްސައްތާރު މޫސާ އަތްލި ކަމަށް އާ ކުއްޖާ ބުނެފައިވާކަމުގައެވެ. އޭގެ ފަހުން ކުއްޖާ މި ވާހަކަ ބުނެފައިވަނީ ސައިކޮލޮޖިސްޓް އާސިޔަތު އަބްދުއްރަޙްމާނަށެވެ. އާސިޔަތު އަބްދުއްރަޙްމާނުގެ ބަޔާނުން އަބްދުއްސައްތާރު މޫސާ އަތްލި، ކުއްޖާގެ ބޮޑުބަނޑުގައި އަތްލިކަމަށް، ކުއްޖާއަށް ހިއްސާކުރާން ގޮތް ނުވި ފޮނިކުރާކަން ކުއްޖާ ބުނެފައިވާކަން އެނގެއެވެ.

86. މިކަން ހިނގާދިޔަގޮތަކަށް ކުއްޖާ ބުނެފައިވާ ގޮތުގެ ތަފްޞީލަށް ބަލާއިރު، 6 އޮގަސްޓު 2021 ގައި ކުއްޖާ އޭނާ ގެއަށް އަބްދުއްސައްތާރު މޫސާ ދިޔަ ކަން މުޅި އަބްދުއްސައްތާރު މޫސާގެ ބަސްން އެނގެއެވެ، މިކަން [redacted]ގެ ހުށަހެޅުމުން އެނގެއެވެ. ކުއްޖާ ފަހަތުގައި އެ ވަގުތު ޕޮލިސްގެ ގަރާޖުއިން ކުއްޖާގެ ދަރުމަ [redacted]އާ ހިޔާސާކުރިކަން ބުނި ބުނުމާއިމެދުވެސް އެއްވެސް ޝައްކުއްނުވެއެވެ. މިކަން ހިނގިއިރު ކުއްޖާ އިރު ގެގެ ޖިންސީގޮތުގައި ސައިބާނީކަންވެސް މި މަސްއަލައިގައި ކުއްޖާ ބުނާ ބުނުމާއި، އަބްދުއްސައްތާރު މޫސާ ބޮޑުބަނޑު ހިފެހެއްޓި ބާރުން ބަލާކަމުގައި އެނގެއެވެ.

87. މިކަންކަމުގެ މައްސަލަ ބަލާއިރު، ކުއްޖާގެ ބަސް ބަދަލުވެފައިނުވާ އެއްގޮތަކަށް ބަޔާނެވެ. ކުއްޖާ ވާހަކަ ހިލާފުކުރާ ވާދާއެއް، ޝަހާދަތުން މިނިވަން ނުވަތަ ކުއްޖާގެ ވާހަކަތައް އެކުލެވިގެންވާ މިނިވަން ޝަހާދަތާއި ގުޅުންހުރި ހެކިތަކެއް ނެތެވެ. އެހެނީ، ކުއްޖާ ސައިކޮލޮޖިސްޓް އިސްނާ އަބްދުއްސައްތާރު

މޫސާ [illegible] ކުއްޖާގެ ކައިރިގައި [illegible] ކުއްޖާގެ [illegible] [illegible] [illegible]
މިންވަރަށް ކުއްޖާ އެކު [illegible] ބަލަހައްޓާފައިވާ [illegible] އެނގޭތީއެވެ.

88. ކުއްޖާގެ ކިބައިގައި [illegible] މޫސާގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކުއްޖާގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކުއްޖާގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކުއްޖާ އެކު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކުއްޖާގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

89. މިކަންކަން ބަލާއިރު، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޤާނޫނު [illegible] [illegible] [illegible]ގެ 47 ވަނަ މާއްދާއިން [illegible] [illegible] [illegible] ކުއްޖާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކުއްޖާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].[59]

90. މިކަންކަމަށް [illegible] ކުއްޖާ [illegible] [illegible] ކުއްޖާއާމެދު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] މޫސާ [illegible] [illegible] [illegible] މިންވަރަށް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]،

---

[59] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/SC-A/77 ([illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]) [illegible] 33 ވަނަ ނުކުތާ

އަބްދުލްސަލާމް މޫސާގެ މައްޗަށް ކުރި ދައުވާގެ ތުހުމަތުތައް ސާބިތުވާކަމަށް ދަށު ކޯޓުން ނިންމާފައިވާ ނިންމުން ރަނގަޅުކަމުގައި ދެކެމެވެ.

91. އެހެންކަމުން، އަބްދުލްސަލާމް މޫސާގެ މައްޗަށް ކުށް ސާބިތުވާކަމަށް ނިންމާފައިވަނީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/HC-A/262 **ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. މޫސާ ޢަލީމް** ޤަޟިއްޔާއާއި، ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2014/SC-A/26 **އަޙްމަދު ޝަހީދު ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް** ޤަޟިއްޔާއާއި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 15 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އަދި (ށ)ގެ 1 ވަނަ ނަންބަރާއި، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 51 ވަނަ މާއްދާގެ (އ)އާ ޚިލާފަށް ކަމުގައި ބުނެވޭނެ ހަމައެއް އޮތްކަމުގައި ނުދެކެމެވެ.

ކުއްޖާގެ ބަސް ހޯދާފައިވާ ޤާނޫނާ އެއްގޮތަށްތޯ ނުވަތަ ނޫންތޯ

92. މި ނުކުތާގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ބުނެފައިވާ މި މައްސަލާގައި ކުއްޖާގެ ތަފްސީލީ [illegible] ގޮތުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކުއްޖާ [illegible] ދިން [illegible] ކުއްޖާގެ [illegible] [redacted]އަށް ކިޔައިދިންކަމަށް [redacted] ބުނާ [illegible] [illegible] ކުއްޖާގެ ބަސް، ޓީޗަރާއި، [illegible] އަދި މިގޮތުން [illegible] [illegible] ހޯދާފައިވާ ޤާނޫނާ އެއްގޮތަށްކަން [illegible] ކުއްޖާގެ ބަސް ހޯދާފައިވާ ޤާނޫނާ އެއްގޮތަށް [illegible] ކަމަށް [illegible] ކަން ސާބިތުވާކަމަށް ނިންމާފައިވާކަމުގައެވެ.

93. [illegible] [illegible] ޤާނޫނުގެ 47 ވަނަ މާއްދާ [illegible] [illegible] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/SC-A/77 **ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. [illegible]** ޤަޟިއްޔާގައެވެ. މީގެ އިތުރުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2017/SC-A/16 **[illegible] ވ. ދަ ސްޓޭޓް** ޤަޟިއްޔާއިންވެސް ޤާނޫނުގެ 47 ވަނަ މާއްދާގައިވާ [illegible] [illegible] [illegible]

ނިންމުން ނިންމާފައިވެއެވެ. މިގޮތުން ގާނޫނުގެ 47 ވަނަ މާއްދާގައިވާ 12 ވައްތަރުގެ އެކި ބަޔާންކޮށްފައިވާއިރު، މި ހުކުމްތަކުގެ ޒާތުގައި ވަކިވަކި ހުކުމްތަކުގެ ގޮތުގައި ބެލުމުގެ ބަދަލުގައި، ގާނޫނުގެ މަޤްޞަދަކީ ކުއްޖާއާމެދު ކަންތައްތައް ޙައްލުކުރުމުގައި ޙައްލުކުރުމުގެ ވަރަށް ބޮޑު ބައެއް ނުވަތަ ބަދަލު މިފަދަ ވަރަށް ސަލާމަތްތަކުގައި ސަމާލުކަން ދެއްވާ ގޮތަށް ކަމަށް ނުވަތަ ޙާލަތެއް ހުރި ކުއްޖާއާ ގުޅުން ހުރިކަން ކުޑަކުދިންނާ ގުޅުންހުރި ވަޒަންކުރުމާއި ގޮތުގައި ބައްލަވާނެކަމެވެ.

94. މިމައްސަލައިގައި ހުކުމްކުރެވުނު މި ވަގުތު ބަންދުކުރުމަށް ކުރެވިދާނެ ކަމަށް، މި ބައިވެރިވުމަކީ ގާނޫނުގެ 47 ވަނަ މާއްދާގެ (ޅ)، (ކ) އަދި (އ)އަށް ބައިވެރިވާ ދިނުން ކުރުމަށް ބުނެވެއެވެ. މިއީ ސަރުކާރުގެ މަސްޢޫލިއްޔަތު ފުރިހަމަ ކުރުމަށް ކުއްޖާ ކުރިއަށްގެންދާ ކުރިއަށްދިޔުމެވެ. ކުޑަކުދިންނަށް ޖިނާއީ ޢަދުލުއިންސާފު ފޯރުކޮށްދިނުމުގެ ގާނޫނުގެ 47 ވަނަ މާއްދާގެ (ރ) އަދި މި ގާނޫނުގެ 48 ވަނަ މާއްދާގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ އިޖުރާއާތުތަކާ އެއްގޮތަށް ސަރުކާރުގެ މަސްއޫލިއްޔަތު ކުއްޖާ ދަށުން ބެލެހެއްޓުމެވެ.

95. ކުޑަކުދިންނަށް ޖިނާއީ ޢަދުލުއިންސާފު ފޯރުކޮށްދިނުމުގެ ގާނޫނުގެ 47 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކުއްޖާ ދަށުން ބެލެހެއްޓުމުގެ އަދި ކުއްޖާ ކުރިއަށް ކުރިއަށްދިޔުމުގެ ދުވަސްތައް ކަނޑައަޅަމުންދާ ކަމަށް ފެނިގެން ކުއްޖާ ސަރުކާރުގެ ބެލުމުގެ ދަށުގައި ކުއްޖާގެ ބަލަހައްޓަން ނިންމާފައިވާނެއެވެ. ކުއްޖާ އެކި މަރުޙަލާތަކުގައި ބެލެހެއްޓުން، އަދި ތަޢުލީމާއި ޞިއްޙީ ޚިދުމަތް ފޯރުކޮށްދީ، މައްސަލައިގެ ސަރުކާރުގެ ދަށުން ފޯރުކޮށްދެވޭ ކުއްޖާ ސަރުކާރުގެ ބެލެހެއްޓުން ކުއްޖާގެ ފަރާތުން ދަރިވަރެއްގެ ގޮތުގައި ކިޔެވުން ފުރިހަމަ ކުރެވޭތޯ ކުއްޖާ ތަޢުލީމީ މަރުޙަލާތަކުގައި މި ގާނޫނުގެ ވަސީލަތް ނުލިބޭއިރު ނިންމާލަ ހުކުމެއް ހޯދައިދިނުމުގެ ކުރިއަށް ކުއްޖާ ކުރިއަށް ކުރިއަށްދިޔުން އެއްގޮތް ބެލެހެއްޓުމަށް، އަދި ކަނޑައަޅާފައިވާ ކުއްޖާ އެ ދަރިވަރަކު ކުރިއަށް ކުރިއަށް އެކި ފަރާތްތަކުން ކުއްޖާ ކުރިއަށް ކުރިއަށްދިޔުމުގެ ނުވަތަ ކުރިއަށްދިޔުން ގޮތުގެ މައްސަލަ ބަލައެވެ.

96. މިކަމުން ދެނެގަނެވެނީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/SC-A/40 ޝަރީޢަތުގެ ފުރިހަމަ ދެބޭފުޅުން އެ ޤަޟިއްޔާ ދެއްކެވި ބަޔާން ބަޔާންކޮށްފައިވާނެއެވެ. މި ބަޔާންކުރެއްވި

ކުޑަކުދިންނަށް ޖިންސީ ގޯނާކުރާ މީހުންނާމެދު ޚާއްޞަ އުޞޫލުތަކަކަށް ޢަމަލުކުރުމުގެ ޤާނޫނުގެ 47 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ބަޔާންކުރާ ބާވަތްތަކުގެ ހެކީގެ ތެރެއިން ވަކި ބާވަތެއްގެ ހެކި ނުހުށަހެޅި ނުވަތަ ހެކި މަދުވިޔަ، އެ މައްސަލައިގައި ހުށަހެޅުނު ދެން ހުރި ބާވަތްތަކުގެ ހެކީ ހަރުދަނާ ކަމަށް [illegible]، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 51 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ ދަށުން ކުށް ސާބިތުވުމަށް އޮތް [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] ނަމަ، ދެން ހުރި ހެއްކަކީވެސް [illegible] [illegible] ކުއްޖާ [illegible] ހަމަ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ހެއްކެއް ކަމުގައެވެ.

97. ކުޑަކުދިންނާމެދު ކުރާ ޖިންސީ ގޯނާގެ މައްސަލަތަކުގައި ކުއްޖާ [illegible] [illegible] [illegible] އަސާސަކަށް ބަލައިގެން، ކުޑަކުދިންނަށް ޖިންސީ ގޯނާކުރާ މީހުންނާމެދު ޚާއްޞަ އުޞޫލުތަކަކަށް ޢަމަލުކުރުމުގެ ޤާނޫނުގެ 47 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކުރާ ވަސީލަތްތަކުގެ ތެރޭގައި ކުއްޖާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކުއްޖާގެ ޝަހާދަތުގެ [illegible] ދޭ [illegible] [illegible]. މި [illegible] ކުޑަކުދިންނަށް ޖިންސީ ގޯނާކުރާ މީހުންނާމެދު ޚާއްޞަ އުޞޫލުތަކަކަށް ޢަމަލުކުރުމުގެ ޤާނޫނުގެ 47 ވަނަ މާއްދާގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އެ [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އެކަށީގެންވާ ކަމެވެ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/SC-A/77 ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. [illegible] [illegible] ޤަޟިއްޔާގައިވެސް އަދި [illegible] [illegible] ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/SC-A/42 ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ.

ޢަބްދުލްރަޙީމް ޢަދާލަތު އަދި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/SC-A/60 ޢާސިމް ޝާހިދު ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ ޤަޟިއްޔާގައި ސިއްރާގެ ވޮށް ދޭހަވާ ކަމުގައި ދެކެމެވެ.

.98 މި މައްސަލައިގައި ކުއްޖާ ވީޑިއޯކޮށް ޓޭޕްކޮށް ސަބަބުކޮށް ދިފާޢީ ބައްޔިނާއެއް އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ސާބިތު އުފެއްދުމަށް ފާހަގަ ކުރެވޭ، މި ކުއްޖާ ވީޑިއޯކޮށް ޓޭޕް ސަބަބުކޮށް ބައްޔިނާއަކަށް ނުވާ ގޮތުގައި ހުށަހަޅާފައި ނުވާ ކަމަށް ފެންނަ ކަމާއި ވީޑިއޯގައި ކަމަށް، ބައްޔިނާ ނެގުމަށް [redacted] [redacted] ގައި ހުށަހަ ޖެހުމާ މިއަދުގެ [redacted] އަލަށް ހުށަހަޅުއްވާ ކަމުގެ ބަހާ ނުހުށަހަ ކުރިއަށް ގެންދިޔަ ކަމަކީ، މި ކުއްޖާ ސާބިތުކުރުމަށް [redacted] އަލަށް ހުށަހެޅި ބުރުއްސަދޭ ގޮތުގައި ސިފައިއަކަށް ސާބިތުވާ ދަލީލެއް ބަލާއިރު ހުކުމަކީ އެޖެހޭގޮތުގެ ކުއްޖާގެ މި ބައްޔިނާ ހުށަހަޅައި ފާހަގަ ކުރެވޭ ކަމެއް ކަމުގައި ނުދެކެމެވެ.

މައްސަލަ ނިންމުން ޚުލާޞާ

.99 ބުނެވުނު ކަންކަން އެގޮތުގެ މަތިން ހުރުމުން، އިބްތިދާއީ މަރުޙަލާގެ ފާހަގަ ކުރެވުނު ހުކުމްކުރައްވާ އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާތަކުގައި ގެނެސް އިސްލާ ފާހަގަކުރެވިފައިވާ ކަންކަމާ ބެހޭގޮތުން، މި މައްސަލައިގައި [redacted] އަލަށް ކަނޑައެޅި ކަމުގައި ހުކުމް ބާޠިލު ކުރުމަށް ސަބަބު ހުރި ސާބިތުކުރި ވަރަށް ބާރު ކަމެއް ކަމަށް އަޅުގަނޑު ނުދެކެމެވެ.

ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ފައިސަލްގެ ރައުޔު

މައްސަލައިގައި ކަނޑައަޅާފައިވާތީ:

.100 މި މައްސަލައިގެ ވާޤިޢާ ތަފާސީލުތަކުން ފަނޑިޔާރު ޝުޖާޢު މުޙައްމަދުގެ ރައުޔުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ އަސްލާ ކަންކަން އެގޮތުގައި ހުރިކަމަށް އަޅުގަނޑުވެސް އެއްބަސްވަމެވެ.

ސައިކޮޓްރޮޕިކް އެސެސްމަންޓް ރިޕޯޓާއި، އެ ރިޕޯޓް ތައްޔާރުކުރި ފަރާތް ހެކިބަހުގެ ގޮތުގައި ބަލައިގަތުން:

101. މި ނުކުތާއާއި ގުޅިގެން އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން މައިގަނޑު ގޮތެއްގައި ފާހަގަ ކޮށްފައިވަނީ، ސައިކޮޓްރޮޕިކް އެސެސްމަންޓް ރިޕޯޓާއި، އެ ރިޕޯޓް ތައްޔާރުކުރި ފަރާތް މަޙްކަމާއަށް ހުށަހަޅައި ހުރި ހެކި ޤަރީނާގެ ގޮތުގައި ބަލައިގަނެފައިވަނީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނުގެ 5 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ (1) ވަނަ ނަންބަރާއި ޚިލާފަށް ކަމަށާއި، މަޙްކަމާގައި ހުށަހަޅައި [illegible] އަދި ވީޑިއޯގައިވެސް ނުވާ ކަންކަން (ސައިކޮޓްރޮޕިކް އެސެސްމަންޓް ރިޕޯޓާއި، އެ ރިޕޯޓް ތައްޔާރުކުރި ފަރާތް) ހުށަހަޅައި ހުރި ހެކި ޤަރީނާގެ ގޮތުގައި ބަލައިގަތުމަކީ، އެ ރިޕޯޓް [illegible] ކޯޓާއި ޝަރީޢަތުން ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނުގެ 83 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ)އާ ޚިލާފަށް ހުށަހެޅުއްވުން ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނުގެ 119 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގެ (3) ވަނަ ނަންބަރުގެ ދަށުން އެ ހުށަހެޅުނު ދިފާޢުން ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުށަހަޅާނެ އިތުރު ހުށަހެޅުމެއް އޮތްތޯ ބެލުމެއް ނެތި، އަދި އެފަދަ ހުށަހެޅުމަކަށް ފުރުޞަތު ދިނުމެއްނެތި ދިފާޢުގެ ބަސްގޮތް [illegible] ލިބޭގޮތަށް އެ ހެކި ޝަރީޢަތުން ބަލައިގަތުން، އެ [illegible] [illegible] އެ ހެކީގެ މައްޗަށް ކުރި ޝަރީޢަތް [illegible] ކަމަށެވެ.

102. ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނުގެ 83 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގައި ވަނީ ޖިނާއީ މައްސަލައެއްގެ ދަޢުވާ، އެފަދަ މައްސަލައެއް ބެލުމުގެ އިޚްތިޞާޞް ލިބިގެންވާ ކޯޓަކަށް ހުށަހަޅަންވާނީ، އެ ދަޢުވާ ސާބިތުކުރުމަށް ބޭނުންވާ ހެކި އެކުލަވާ. އެގޮތުން، ދަޢުވާ ސާބިތުކުރުމަށް ހުށަހަޅަން ބޭނުންވާ އެންމެހައި ހެކިތަކާއި، ވިޓްނަސް ލިސްޓާއި،ލިޔެކިޔުންތައް ދަޢުވާ ފޮނުވުމާއެކު ހުށަހަޅަންވާނެއެވެ. އަދި އެމާއްދާގެ (ނ) ގައި ވަނީ ދަޢުވާ ސާބިތު ކުރުމަށް ހުށަހަޅަންޖެހޭ ހެކީގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭ މާއްދީ ހެކި، ދަޢުވާ ފޮނުވުމާއެކު ހުށަހަޅަން ނުވާ ހެކި ކުރިމަތިލާނަމަ، އެ ހެކީގެ ތަފްސީލުތައް ދަޢުވާ ފޮނުވުމާއެކު ހުށަހަޅަން ވާނެއެވެ.

103. [redacted] ޖުވެނައިލް ކޯޓުގެ ޤަޟިއްޔާ ނަންބަރު 222/[redacted]/2021 ގެ ޝަރީޢަތުގެ ބަޔާނު ގޮތުގެ ރިޕޯޓު ބަލައިގެން އެ ކޯޓުން މި މައްސަލަ ހުށަހަޅައިފައިވަނީ، 15 ސެޕްޓެމްބަރު 2021 ގައެވެ. އަދި ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުގެ ފަރާތުން މި މައްސަލަ ޝަރީޢަތް ކުރުމުން ހެކީގެ

ތެރޭގައި ޢަނިޔާ ލިބުނު ކުއްޖާގެ ސައިކޮލޮޖިކަލް އެސެސްމަންޓް ރިޕޯޓް ހުށަހަޅާފައި ވެއެވެ. އަދި ދައުލަތުގެ ވަކީލުން ހުށަހެޅި ސަފަހާ ހެކީގެ ތަފްސީލުގައި ޢަނިޔާ ލިބުނު ކުއްޖާގެ "ސައިކޮލޮޖިކަލް އެސެސްމަންޓް ރިޕޯޓް ތައްޔާރުކުރި ފަރާތް" މި ފަރާތުން ހިމަނާފައި ވެއެވެ. އެހެންނަމަވެސް އެރިޕޯޓް ތައްޔާރުކުރި ފަރާތް ތަކެއް ފަރާތުން ހެކިބަސް ކޯޓުގައި ނުދެއެވެ.

104. ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 83 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގެ ދަށުން ދައުވާ ހުށަހަޅާއިރު ލިބިފައިނުވާ މާއްދީ ހެކި ފަހުން ހުށަހެޅިދާނެކަމުގެ ބަޔާންކޮށް ނެތެވެ. އެއީ އެމާއްދާގެ ނައްޞުން ވަރަށް ސާފު ކަމެކެވެ. އެހެންނަމަވެސް ދައުލަތުގެ އިސްތިއުނާފުން އެނގޭ ކަމަކީ މި މައްސަލައިގެ ދައުވާ ކޯޓަށް ހުށަހެޅިއިރު އެ ކުއްޖާގެ ސައިކޮލޮޖިކަލް އެސެސްމަންޓް ހެދުމަށްޓަކައި ދައުލަތުން ނުހަދާކަމެވެ. އެހެންކަމުން ޓްރަޔަލް ނިމުނުއިރު، އެ ޓްރަޔަލް ހިނގައިގެ ކޯޓަށް ދައުލަތުން ހުށަހަޅާ ހެކި ދެއްކި ހަމަޖެހިފައިވާ ޝަރުޢީ ޚުދުމުޚްތާރު ކަމުގެ ހަމަތައް ނެތެވެ.

105. ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 83 ވަނަ މާއްދާއަށް ބަލާއިރު އެ މާއްދާގައި ދައްކުވައިދީފައިވާ މަގްސަދަކީ ތަޙްޤީޤު ކުރަމުންދާ މައްސަލައެއްގައި ދައުވާ އުފުލާއިރު ހަމައެކަނި ނުނިމި ހުރިނަމަ، މާއްދީ ހެކިތައް ވަކިން ހުށަހެޅުން ކަމެވެ. ޑީއެންއޭ ރިޕޯޓުގެ ނުވަތަ، ފޮރެންސިކް ތަޙުލީލުތަކުގެ ނަތީޖާ ލިބުމަށް ވަކި ހުށަހެޅުން ކަމެވެ. އަދި ހެކިތަކަކީ އެއީ، ތަޙްޤީޤުގައި އެކަން އެނގޭ، އަދި ތައްޔާރު ކުރުމުގެ އެންމެހައިވެސް ދައުވާ ކުރުމުގެ މުއްދަތު ހަމަވާއިރަށް ނުނިމި ވަކިކޮށް ވާނަމަ ހުށަހެޅުމަކީ ޤާނޫނުގެ އެމާއްދާއިން ބުނެދެން ވަކިން ސާފުކޮށް އެނގެއެވެ. އެހެންކަމުން އިސްތިއުނާފު ކުރެވިފައި މިވާ މައްސަލައަށް ބަލާއިރު، ދައުލަތުން ހަވާލާދީ ސައިކޮލޮޖިކަލް އެސެސްމަންޓް ރިޕޯޓް ތަކުރާރުކޮށްދީ، ދައުލަތުން ޤާނޫނު ހުށަހެޅުނުއިރު ވާޖިބު ދާއިރާއެއްގެ ހުރި ފަރާތެއް ނެތެވެ. އަދި ވަރުގެ ތަޙްޤީޤުގައި ޢަނިޔާ ލިބުނު ކުއްޖާ ދައްކާފައި އެ ޤާނޫނަށް ކަމެއް ދައުލަތުގެ ނިސްބަތް އެނގެއެވެ. އެހެންކަމުން ޖިނާއީ ތަޙްޤީޤުގައި ހުރިހާ ޤާނޫނީ ސާބިތުވާ ތަޙްޤީޤު ހުށަހެޅުމުގެ ތަޙްޤީޤުގައި ދައުލަތުން ހުށަހަޅާފައި ކަމަކަށް އެޢުލާން ނުކުރެވެ. އަދި ސައިކޮލޮޖިކަލް އެސެސްމަންޓް ރިޕޯޓަކީ

އެހިނދު ވުޖޫދުގައި ނެތް ރިކޯޑެއް ކަމުގައި ވާތީއާއި، އަދި ދައުވާ ކުރެވުނުއިރު ތައްޔާރު ކުރަމުން [illegible] ރިކޯޑެއް ކަމުގައި ނުވާތީ، އެއީ ހެއްކެއް ކަމުގައި ބަލައިގަނެވޭނެ ކަމަކަށްވެސް އަހުރެން ނުދެކެމެވެ. އަދި އެއީ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 83 ވަނަ މާއްދާ ތަސައްވުރު [illegible] ކަމުގައި މާނަކުރެވޭނެ ތަޙްޤީޤީ ހަމައެއް ކަމަކަށްވެސް [illegible] ނުފެނެއެވެ.

ކުޑަކުއްޖާގެ ހެކިބަސް ނެގުން:

106. ކުޑަކުދިންނާމެދު ޖިންސީ ގޯނާކުރާ މީހުންނާމެދު ޚާއްޞަ އުސޫލުތަކަށް އަމަލުކުރުމުގެ ޤާނޫނުގެ [illegible] ކުޑަކުއްޖާގެ ހެކިބަސް ރިކޯޑުކުރުމާ ބެހޭ، ހެކިބަސް ނެގުމުގައި އަމަލުކުރާނެ އުސޫލު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ފުލްބެންޗް [illegible] ވ. އިޖްލާސް[60] [illegible] ކަނޑައަޅުއްވާފައެވެ.

107. އެގޮތުން އެޤާނޫނުގައި ފާހަގަކޮށްފައިވާ ޤާނޫނު ނަންބަރު:12/2009 ގެ [illegible]، ކުޑަކުއްޖާގެ ހެކިބަސް ނަގާނެ ގޮތް އެޤާނޫނުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. އެ ޤާނޫނުގެ 48 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާން ކޮށްފައިވަނީ؛

ކުޑަކުއްޖާގެ ހެކިބަސް ރިކޯޑުކުރުން	48.	މި ޤާނޫނުގެ ބޭނުމަށްޓަކައި، ކުޑަކުއްޖާގެ ހެކިބަސް ރިކޯޑުކުރުމަކީ، ކުޑަކުއްޖާގެ ހެކިބަސް ރިކޯޑުކުރުމަށް [illegible]

މިވަރަށެވެ.

---

[60] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/HC-A/407 ޤަޟިއްޔާ

108. މިޤާނޫނުގެ 48 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކުރާ އިޖުރާއަތުގެ ދަށުން ކުޑަކުއްޖެއްގެ ހެކިބަސް ވީޑިއޯ ރެކޯޑް ކޮށްގެން [illegible] ޢަމަލު ކުރަންޖެހޭ ގޮތުގެ ތަފްސީލް މި ޤާނޫނުގެ އެހެން މާއްދާއެއްގައިވެސް އަދި "ކުޑަކުދިންނަށް ޖިންސީ ގޯނާކުރާ މީހުންނާމެދު [illegible] [illegible] [illegible] ގަވާއިދު"[61] ގައިވެސް ބަޔާން ކޮށްފައެއް ނުވެއެވެ.

109. ސުވާލަކީ، މިޤާނޫނުގައި ބަޔާން ކުރާ އިޖުރާއަތުގައި އެއްގޮތަށް ޝަކުވާ ކުރި ނުވަތަ އަނިޔާ ލިބުނު ކުޑަކުއްޖާގެ ހެކިބަސް ނަގާފައި، އެކުއްޖާ އެހެން މީހުންނަށް [illegible] [illegible] [illegible] ނުވަތަ އަނިޔާ ލިބުނު ކުޑަކުއްޖާގެ ހެކިބަސް ކަމުގައި [illegible] [illegible]؟ ކުޑަކުއްޖާގެ ހެކިބަސް ނަގާފައި ކުޑަކުއްޖަކު [illegible] [illegible] [illegible] ނޫނީ ކުޑަކުއްޖާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]؟

110. މިޤާނޫނުގެ [illegible] ކުޑަކުއްޖެއްގެ ހެކިބަސް ނަގާ [illegible]، އެކުއްޖެއްގެ ހެކިބަސް [illegible] ގޮތް ބަޔާން ކޮށްފައިވާއިރު، ކުޑަކުއްޖާ [illegible] [illegible] "[illegible]" [illegible] މާއްދާގައި ބަޔާން ކުރާ ގޮތަށް ކުޑަކުއްޖާގެ ބަސް ނަގައިގެންނެވެ. މިގޮތުން ކުޑަކުއްޖާގެ ހެކިބަސް ނަގަންވާނެ ކަމަށް ބަޔާން ކުރަނީ؛

.110.1 ކޯޓުން ބޭރުގައި، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

.110.2 އެކުއްޖާއަށް [illegible] [illegible]

.110.3 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

.110.4 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

.110.5 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible].

---

[61] ގަވާއިދު ނަންބަރު:2011/R-48 އަދި ގަވާއިދު ނަންބަރު:2016/R-70 [illegible] 1 ވަނަ އިސްލާހު.

111. މަތީގައި ބަޔާން ކުރެވުނު ކަންކަމުގެ ތެރެއިން، "ކޯޓުއަމުރުގެ ހިލާފަށް" ކަމަށް ޤާނޫނުގައި ބަޔާން ކަންތައް އެކި އެކިވުން، [illegible] ބަސް ހިލާފުވުމުގެ ގޮތުގައި ނަގާނަމަ، [illegible] [illegible]، އެންމެހައި ކަންކަން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]!

111.1. ހިލާފަކީ ޢާންމު އުސޫލުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

މިއީ ކޯޓުތަކުންނަށް ޖިންސީ ގޯނާ ކުށުގައި [illegible] [illegible] ސަޓިފިކެޓްގެ [illegible] ކޯޓުއަމުރުގެ ބަސް ހިލާފުވުމުގެ ގޮތުގައި ކޯޓުން [illegible] ސަޓިފިކެޓްގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކޯޓުއަމުރު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކޯޓުއަމުރުގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

111.2. ހިލާފަކީ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

ޤާނޫނު ނަންބަރު: 12/2009 46 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައިވާނީ، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible]، ކޯޓުއަމުރުގެ ހިލާފަށް [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] ކޯޓުއަމުރުގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 48 ވަނަ މާއްދާގެ [illegible]. [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކޯޓުއަމުރުގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

ކުޑަކުއްޖާގެ މަސްލަޙަތު ހިމާޔަތް ކުރުމުގެ ގޮތުން ނުވަތަ ރީ-ވިކްޓިމައިޒް ނުކުރުމުގެ ގޮތުން، [illegible] ނުވިސްނެއެވެ.

111.3. ހެކިބަސް އަޑުއަހައި މައްސަލައިގެ ވާޤިޢާ [illegible]

ހެކިންގެ ހެކިބަސް ނަގަނީ، މައްސަލައިގެ [illegible] ފަނޑިޔާރު އެހެކިބަސް އަޑުއަހައި އެހެކިބަސް [illegible] (demeanour) [illegible] އެހެނީ، ޤާނޫނު ނަންބަރު:12/2009ގެ 47 ވަނަ މާއްދާއިން ހުއްދަކުރާ ހެކިބަހުގެ [illegible] (hearsay evidence) [illegible] [62] [illegible]

---

[62] ޤާނޫނު ނަންބަރު: 12/2009 ގެ 47 ވަނަ މާއްދާގެ [illegible]

[illegible]

.111-4 [illegible]

ޤާނޫނު ނަންބަރު:12/2009 ގައި [illegible] ޤާނޫނުގެ 48 ވަނަ މާއްދާގެ [illegible]

[illegible]

.112 ވީމާ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނާއި އެއްގޮތަށް ކުޑަކުދިންގެ ހެކިބަސް ނެގުމުގައި، ގެންނަންޖެހޭ ބަދަލުތަކެއް ގެނައިކަމުގައިވިއަސް، މިސާލަކަށް މުއްތަހަމާ ކުޑަކުއްޖާއާ ބައްދަލުނުވާނެ ނުވަތަ ނުފެންނާނެ ނުވަތަ އޭނާގެ އަޑު ނުއިވޭނެ ގޮތެއް [illegible]، [illegible] ތަކެއް [illegible]، މައްސަލަ ފައިޞަލާ ކުރާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] މުއްތަހަމުގެ ފަރާތުން [illegible] ކުރާނެ [illegible]، [illegible]

.113 [illegible].[63]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]:

.114 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 51 ވަނަ މާއްދާއިން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. ޤާނޫނު އަސާސީގެ 51 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ؛

---

[63] Maryland v. Craig, 497 U.S. 836 (1990)

ކުށުގެ ކުރިކަމުގެ ދަޢުވާ އުފުލުމުގައި މިންވަރު ބަލާނެގޮތް

51. ކުށުގެ ކުރިކަމުގެ ދަޢުވާ އުފުލުމުގައި ކަށަވަރު މިންވަރު:

(ށ) ދަޢުވާ ހުށަހަޅާ ފަރާތުން ޝަރީޢަތަށް ހުށަހަޅާ ހެކިން ސާބިތުކުރެވެނީ، އެ މީހަކު ދެކޮޅަށް ހުށަހެޅި ދަޢުވާ ޝަރީޢަތަށް ހުށަހަޅާފައިވާ ހެކިތަކުން ހަމަޖެހޭ، އަދި ހެކިން ޝަރީޢަތުގެ ޤަބޫލުކުރެވޭ ސާބިތު ކުރުމުގެ ބާރު ހަމަވާ މިންވަރަށެވެ.

މިފަދައިންނެވެ.

115. އެހެންކަމުން، ދަޢުވާ އުފުލިފައިވާ ކުށުގެ މިނަކަށް ޤާނޫނުއަސާސީން ދީފައިވާ އަސާސީ އުސޫލަކީ ދަޢުވާ ކުރާ ފަރާތުން ޝަރީޢަތަށް ހުށަހަޅާ ހެކިން ސާބިތު ކުރުމުގެ ބާރު ކަން އެނގެއެވެ. އަދި، މުޢާމަލާތު ދަޢުވާގެ ހެކިބަސް ފޯރުކޮށްދިނުމާއި ޝަރީޢަތުގައި ކުރިމަތިވެފައި ސާބިތުކުރަން ޖަދުވަލުކުރުމުގެ ބައެއްގެ. ހެކިން ކުރިމަތިވެފައި ސާބިތު ކުރުމުގެ ބައެއްގެ ބާރުވެރި، ހެކިބަސްދީ ފަރާ ކުރުމާއި އެކުލެވިގެންވާ، މުޢާމަލާތުގައި ދަޢުވާގެ ދޭހަ ހެކިބަހުގެ އިތުބާރު (credibility) ހޯދާ ކުރުމަށްފަހުން ވަޒަންކޮށް ނިންމުމެވެ.

116. ޝަރީޢަތުގައި ހުށަހެޅި ކުރިމަތިވެފައި ސާބިތުކުރަން ޖެހޭ ކުރުމުގެ ބައްޔާއި ގޮތް ގޮތުން، ޤާނޫނު ނަންބަރު: 12/2009 ގެ 46 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ؛

ޝަރީޢަތުގެ ތަޙުޤީޤު ބައްލަވައި 46. ކުށުގެ ދަޢުވާއެއް، ނުވަތަ ކުރުމުގެ ތުހުމަތުގައިވާ މީހަކު، މި ޤާނޫނުގެ އަސާސީ މާއްދާއެއްގެ ދަށުން، ޝަރީޢަތުގެ ތަޙުޤީޤުގައި ހިމެނޭނީ، އެންމެހައި ބައްލަވައި ކުރެވެން ނުވާނެ.

(ށ) އެކުލަވާލާ ކުރުމުގެ ހެކިން އަދި ފަސޭހަ ފުރިހަމަ ޖަދުވަލު ސާބިތުކުރުން.

މިފަދައިންނެވެ.

117. މިގޮތުން ތަޙުޤީޤުކުރުމުގެ ޖިނާއީ ކުރުމުގެ އަމަލެއް ނުވަތަ ޤާނޫނުއަސާސީން ކުރި ދަޢުވާތަކުގައި، ދަޢުވާ ކުރާފަރާތުން ޝަރީޢަތަށް ހުށަހަޅާ ހެކިން ސާބިތު ކުރުމަށް ޤާނޫނުއަސާސީން ތަޙުޤީޤުކުރުމާ އަސާސީ

[illegible] [illegible] [illegible] ސުވާލު [illegible] [illegible] [illegible] ސުވާލު [illegible] [illegible] [illegible].

118. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޤާނޫނުއަސާސީގެ 51 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ ދަށުން، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 46 ވަނަ މާއްދާގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] "[illegible] [illegible]" ގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

119. [illegible].

[illegible]

120. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

ފަނޑިޔާރު [illegible] [illegible] [illegible]

121. ފަނޑިޔާރު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކުރަމެވެ.

ހުކުމް

ދެންފަހެ، މިސްލު ބަޔާންކުރެވިދިޔަ ސަބަބުތަކަށް އެފަދައިން ހުރުމުން، ކުޅުދުއްފުށި މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 222/B12C/2021 ޤަޟިއްޔާގައި ކޮށްފައިވާ ހުކުމަށް ބަދަލު ގެންނަންޖެހޭ ފަދަ ސަބަބެއް ނެތްކަމުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި މި މައްސަލަ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ އަޣްލަބިއްޔަތުން ކަނޑައަޅައި ހުކުމްކޮށްފީމެވެ.

މިޤަޟިއްޔާ ބަލައި ހުކުމް ކުރީ:

ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ފައިސަލް ފަނޑިޔާރު ހުޒައިފާ މުޙައްމަދު ފަނޑިޔާރު ހަސަން ސަލީމް
(ރިޔާސަތު)